

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 3

เกณฑ์ตัดสินคุณค่าทางจริยธรรม

หัวข้อเนื้อหาประจำบท

3.1 ความหมายของคำว่า ผิด ถูก ดี ชั่ว บุญ บาป

3.2 เกณฑ์ตัดสินคุณค่าทางจริยธรรม

3.3 เกณฑ์ตัดสินคุณค่าทางจริยธรรมตามแนวคิดทางปรัชญา

3.3.1 ลัทธิสัมพัทธนิยม : จงทำตามจารีตประเพณี

3.3.2 ลัทธิประโยชน์นิยม : จงทำประโยชน์ในมหาชน

3.3.3 ลัทธิมโนธรรมสัมบูรณ์ : จงทำตามจิตสำนึก

3.3.4 ลัทธิของค้ำนี้ : จงทำตามหน้าที่

3.4 เกณฑ์ตัดสินคุณค่าจริยธรรมตามแนวคิดทางศาสนา

3.4.1 เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมตามแนวคิดทางพุทธศาสนา

3.4.2 เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมตามแนวคิดทางคริสต์ศาสนา

3.4.3 เกณฑ์ตัดสินความดีความชั่วตามแนวคิดทางศาสนาอิสลาม

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. เพื่อให้ให้นักศึกษาบอกความหมายของคำว่า ดีชั่ว ถูกผิด บุญบาปได้
2. เพื่อให้ให้นักศึกษาอธิบายเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมตามแนวคิดทางปรัชญาและศาสนาได้
3. เพื่อให้ให้นักศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมตามแนวคิดทางปรัชญาและศาสนาต่าง ๆ ได้
4. เพื่อให้ให้นักศึกษานำเกณฑ์ตัดสินคุณค่าทางจริยธรรมไปใช้ตัดสินกรณีตัวอย่างได้ถูกต้อง
5. เพื่อให้ให้นักศึกษาบอกวิธีการนำเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้
6. เพื่อให้ให้นักศึกษาใช้เกณฑ์ตัดสินคุณค่าทางจริยธรรมประเมินพฤติกรรมกรปฏิบัติตนตามหลักจริยธรรมของตนได้

วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน

1. วิธีสอน

1.1 วิธีสอนแบบบรรยายประกอบสื่อ เริ่มจากการเสนอปัญหา หรือตั้งคำถามเพื่อนำเข้าสู่การบรรยาย มีการตั้งคำถาม ตอบคำถาม ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

1.2 วิธีสอนแบบโมเดลชิปปา (CIPPA MODEL) CIPPA ย่อมาจาก C=Construct I=Interactive P=Participation P=process and Product A=Application มีขั้นตอนการสอนดังนี้ 1) ขึ้นทบทวนความรู้เดิม 2) ขึ้นแสวงหาความรู้ใหม่ 3) ขึ้นศึกษาทำความเข้าใจข้อมูล/ความรู้ใหม่และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม 4) ขึ้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม 5) ขึ้นสรุปและจัดระเบียบความรู้ 6) ขึ้นปฏิบัติหรือแสดงผลงาน และ 7) ขึ้นประยุกต์ใช้ความรู้

2. กิจกรรมการเรียนการสอน

2.1 ขึ้นเตรียมความพร้อมก่อนเรียนรู้

2.1.1 ตัวแทนนักศึกษาเช็คชื่อและตรวจสอบวินัยในชั้นเรียน

2.1.2 อาจารย์ให้นักศึกษานั่งสมาธิตามวิดิทัศน์สั้นการนำนั่งสมาธิของดร.อ.อาจ ชุมสาย ๆ และบันทึกผลการนั่งสมาธิในแบบบันทึก

2.1.3 ระหว่างบันทึกผลการนั่งสมาธิฟังเพลงประจำรายวิชาคือวิดิทัศน์สั้นเพลงสายลมแห่งจิรธรรมเพลงคนคั่นคนเพลงแม่ตาดเพลงความสุขเล็กๆ เพลงสบายๆ ครั้งละหนึ่งเพลง

2.2 ขึ้นนำเข้าสู่บทเรียน

2.2.1 อาจารย์ให้นักศึกษาชมภาพและวิดิทัศน์เกี่ยวกับปฏิบัติศีลศีลธรรมเช่น 1) โฆษณาชุด Stop Violence 2) มวยปล้ำผู้ชายปล้ำกับหญิง 3) ผู้ชายเตะก้านคอผู้หญิงในมาเลเซียและ 4) สาวกสิกรไทยปากจัด ไร้การศึกษาและสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดกับนักศึกษาเรื่องความดีความชั่วเกณฑ์ตัดสินความดีความชั่วทำไมการกระทำอย่างเดียวกันจึงตัดสินดีชั่วถูกผิดต่างกัน

2.2.2 อาจารย์แจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้

2.2.3 อาจารย์ให้นักศึกษาทำแบบทดสอบก่อนเรียนจำนวน 10 ข้อ

2.3 ขึ้นเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่

2.3.1 ขึ้นทบทวนความรู้เดิม

1) อาจารย์ให้นักศึกษาแบ่งกลุ่มออกเป็น 7 กลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คน คละกันตามความสามารถ สมาชิกเลือกประธานรองประธานและเลขานุการ อาจารย์ชี้แจงหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม

2) สมาชิกในกลุ่มผลัดกันเล่าความรู้เดิมเกี่ยวกับความดีความชั่วแก่กันและร่วมกันอภิปรายใบงานที่ 1 ในประเด็นต่อไปนี้ ความดีความชั่ว ความผิดความถูกคืออะไร นักศึกษาใช้เกณฑ์อะไรบ้างในการตัดสินดีชั่ว ถูกผิด นักศึกษาอ่านใบความรู้เรื่อง

“ความถูกต้อง” และสรุปให้ได้ว่า พระและสามเณรทั้งสองรูปในเรื่องนี้ใครถูกใครผิดเพราะอะไรให้เหตุผลประกอบ บันทึกผลลงในสมุดบันทึกการเรียนรู้ ช่วยกันสรุปลงใบงาน

3) ตัวแทนนักศึกษาแต่ละกลุ่มนำเสนอความรู้หน้าชั้นเรียน

2.3.2 ขั้นแสวงหาความรู้ใหม่

2.3.2.1 อาจารย์ให้นักศึกษาแต่ละคนในกลุ่มจับฉลากหมายเลขเพื่อเลือกหัวข้อศึกษาความรู้เรื่องเกณฑ์ตัดสินคุณค่าทางจริยธรรมในหัวข้อต่อไปนี้

หมายเลข 1 ลัทธิสัมพัทธนิยม

หมายเลข 2 ลัทธิประโยชน์นิยม

หมายเลข 3 ลัทธิมโนธรรมสัมบูรณ์

หมายเลข 4 ลัทธิของค้ำนี้

หมายเลข 5 เกณฑ์ตัดสินคุณค่าทางจริยธรรมแนวพุทธ

หมายเลข 6 เกณฑ์ตัดสินคุณค่าทางจริยธรรมแนวคริสต์

หมายเลข 7 เกณฑ์ตัดสินคุณค่าทางจริยธรรมแนวอิสลาม

2.3.2.2 นักศึกษาแต่ละคนที่จับฉลากได้หมายเลขหัวข้อเดียวกันให้ไปรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มใหม่

2.3.3 ขั้นศึกษาทำความเข้าใจข้อมูลความรู้ใหม่และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม

2.3.3.1 นักศึกษาในกลุ่มใหม่ศึกษาเนื้อหาในเอกสารประกอบการสอนบทที่ 3 ตามหัวข้อที่ได้รับ แล้วช่วยกันตอบคำถามตามใบงานที่ 2 พร้อมทั้งศึกษาหัวข้อให้เกิดความเข้าใจอย่างเพียงพอที่จะนำไปอธิบายให้เพื่อนในกลุ่มเดิมฟังได้

2.3.4 ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม

2.3.4.1 นักศึกษากลุ่มใหม่กลับไปของกลุ่มเดิม นำข้อมูลความรู้ที่ตนได้ศึกษามากลับไปเล่าให้เพื่อนกลุ่มเดิมฟังโดยอธิบายไปตามลำดับหมายเลข 1-7

2.3.4.2 นักศึกษาในกลุ่มอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน

2.3.5 ขั้นสรุปและจัดระเบียบความรู้

2.3.5.1 นักศึกษากลุ่มเดิมร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้จากการศึกษาความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์ตัดสินคุณค่าทางจริยธรรมกับการดำเนินชีวิต ทั้งที่เป็นความรู้เดิมและความรู้ใหม่

2.3.5.2 นักศึกษาสรุปความรู้ลงในสมุดบันทึกผลการเรียนรู้โดยสรุปเกณฑ์ตัดสินจริยธรรมเป็นแผนที่ความคิด (Mind Mapping)

2.3.6 ขั้นปฏิบัติหรือแสดงผลงาน

2.3.6.1 นักศึกษากลุ่มเดิมร่วมกันคิดหารูปแบบในการนำเสนอผลงานด้วยวิธีการที่แปลกใหม่โดยนำเสนอเป็นชิ้นงานของกลุ่ม 1 ชิ้นงาน

2.3.6.2 นักศึกษาแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงาน อาจารย์และนักศึกษาช่วยกันสรุป

2.3.7 ขั้นการประยุกต์ใช้ความรู้

2.3.7.1 นักศึกษาทำใบงานที่ 3 เรื่อง การนำเกณฑ์ตัดสินคุณค่าทาง
จริยธรรมมาวิเคราะห์กรณีตัวอย่าง

2.3.7.2 นักศึกษาแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการทำใบงาน

2.4 ขั้นสรุป

อาจารย์บรรยายสรุปเนื้อหาด้วยแผนที่ความคิด (Mind mapping) และเฉลยใบงาน
ประกอบการชมวิดิทัศน์สั้นเกี่ยวกับการทำผิดศีล 5 แต่ละข้อ

2.5 ฝึกทักษะชีวิตประจำบท

อาจารย์ให้นักศึกษาทำแบบฝึกทักษะชีวิตในแต่ละสัปดาห์ โดยทำที่บ้านพักของนักศึกษาตามใบ
งานการฝึกทักษะชีวิตที่ 1 ต้นแห่งความเชื่อมั่นและนับถือตนเองและใบงานแบบฝึกทักษะชีวิตที่ 2 ทำดีมีคุณจริง

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการสอนรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิต
2. วิดิทัศน์สั้นประกอบการนั่งสมาธิ 1) นานั่งสมาธิของดร.อาจอง ชุมสายฯ 2) เพลงสาย
ลมแห่งจริยธรรม 3) เพลงคนค้นคน 4) เพลงแม่เมตตา 5) เพลงความสุขเล็กๆ ๆ และ 6) เพลงสบาย
สบาย
3. วิดิทัศน์สั้นประกอบเนื้อหา 1) โฆษณาชุด Stop Violence 2) มวยปล้ำผู้ชายปล้ำกับ
หญิง 3) ตะก้านคอกผู้หญิงในมาเลเซีย 4) สาวกสิกรไทยปากจืด ไร้การศึกษา 5) ชีวิตไร้ให้ 6) โจรโหด
7) โฆษณาดีเซเวน (โกง) 8) ดอกไม้บานสื่อสารความดีตอน โครงการรักษาวลสงวนตัว 9) โฆษณาดีเซ
เวนตอนพูดเพื่อเจ้า 10) โฆษณาจนเครียด กินเหล้า และ 11) โฆษณาบุรีทำร้ายคนใกล้ชิด
4. พาวเวอร์พอยต์นำเข้าสู่บทเรียนและสรุปเนื้อหาบทที่ 3
5. ใบความรู้กรณีตัวอย่างเรื่องความถูกต้อง
6. ใบงานที่ 1 ความดีความชั่วคืออะไร
ใบงานที่ 2 สรุปเกณฑ์ตัดสินความดีความชั่ว
ใบงานที่ 3 วิเคราะห์กรณีศึกษา
7. ใบงานการฝึกทักษะชีวิตที่ 1 ต้นไม้แห่งความเชื่อมั่นและนับถือตนเอง
ใบงานแบบฝึกทักษะชีวิตที่ 2 “เสริมสร้างคนดี”

การวัดผลและการประเมินผล

1. แบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน
2. ใบงานและการประเมินผลใบงาน

บทที่ 3

เกณฑ์ตัดสินคุณค่าทางจริยธรรม

ในบทที่ผ่านมาได้ศึกษาปัญหาทางจริยธรรมต่อคำถามเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ที่ว่ามนุษย์ควรทำอย่างไรกับตัวเอง มนุษย์ควรใช้ชีวิตอย่างไร อะไรเป็นสิ่งที่ประเสริฐที่สุดที่มนุษย์ควรแสวงหาอันเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของชีวิต ซึ่งมีทัศนะที่แตกต่างกันหลายทัศนะ ในบทนี้จะศึกษาปัญหาทางจริยธรรมที่ว่า เมื่อมนุษย์ต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่น มนุษย์ควรปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไร ความดีคืออะไร ความชั่วคืออะไร ความถูกต้องคืออะไร ความผิดคืออะไร บุญบาปคืออะไร มนุษย์ใช้เกณฑ์อะไรบ้างในการตัดสินการกระทำว่าดีหรือชั่ว ถูกหรือผิดควรทำหรือไม่ควรทำซึ่งมีประเด็นสำคัญในการศึกษา ดังนี้

3.1 ความหมายของคำว่า ผิด ถูก ดี ชั่ว บุญและบาป

ก่อนที่จะศึกษาเกณฑ์ตัดสินคุณค่าทางจริยธรรมมีคำที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินการกระทำของมนุษย์ที่ควรทำความเข้าใจความหมายโดยทั่วไปก่อน ได้แก่ คำว่า ผิด ถูก ดี ชั่ว บุญ บาป ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556, หน้า 780) ได้ให้ความหมายของคำว่า ผิด หมายถึง ไม่ตรงกับความจริงหรือที่กำหนดนิยมไว้ ไม่ถูก ต่างไป แปลกไป

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556, หน้า 533) ได้ให้ความหมายของคำว่า โดน แต่ต้อง สัมผัส เช่น ถูกเนื้อต้องตัว, ถูกต้องก็ว่า เหมาะกัน เข้ากัน เช่น ถูกนิสัย, ตรงกันกับ เช่น ถูกตลอดเทอรี, ไม่ผิด เช่น คิดถูก ทำถูก น ถูกกฎหมาย, ถูกต้องก็ว่า เหมาะสม เช่น ถูกกาลเทศะ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556, หน้า 437) ได้ให้ความหมายของคำว่า ดี หมายถึง มีลักษณะที่เป็นไปในทางที่ต้องการ นำปรารถนา นำพอใจ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556, หน้า 372) ได้ให้ความหมายของคำว่า ชั่ว หมายถึง เลว ทราม ร้าย ไม่ดีเพราะจงใจฝ่าฝืนศีลธรรมหรือจารีตประเพณีเป็นต้น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556, หน้า 676) ได้ให้ความหมายของคำว่า บุญ หมายถึง ความสุข เช่น หน้าตาอัมบุญ, การกระทำดีตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา เช่น ไปทำบุญที่วัด, ความดี เช่น ปล่อยนกลปล่อยปลาเอาบุญ, คุณงามความดี เช่น เขาทำบุญช่วยเหลือคนตกทุกข์ได้ยาก, ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น เช่น คนใจบุญ, ผลของการทำความดีจากชาติปางก่อน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556, หน้า 670) ได้ให้ความหมายของคำว่า บาป หมายถึง การกระทำผิดหลักคำสอนหรือข้อห้ามในศาสนา ความชั่ว ความมัวหมอง

จากที่กล่าวมาเกี่ยวกับความหมายของคำที่เกี่ยวข้องกับการการตัดสินใจการกระทำของมนุษย์ซึ่งคำเหล่านี้ พจนานุกรมยังอธิบายไม่ชัดเจนนักและมีความหมายคลุมเครือไม่สามารถชี้ชัดลงไปเกี่ยวกับการตัดสินใจการกระทำที่ชัดเจน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจการกระทำของมนุษย์เพื่อทำความเข้าใจให้ชัดเจนเกี่ยวกับการตัดสินใจการกระทำของมนุษย์ว่าคืออะไรมนุษย์ใช้เกณฑ์อะไรบ้างในการตัดสินใจการตัดสินใจที่ถูกคิด

ปริชา ช้างขวัญยืน (2549, หน้า 99) ได้อธิบายความหมายของคำว่า “ดีชั่ว” ในทางจริยธรรมว่า “คำว่า ดีหรือชั่ว ย่อมบ่งหมายถึงจุดหมายสูงสุด การที่จะพูดว่าสิ่งใดดีหรือไม่ดีนั้น จะต้องรู้ว่า ดี คืออะไร การที่สังคมหนึ่งสามารถตัดสินได้ว่าการกระทำของคนในสังคมดีหรือไม่ ก็ต้องดูว่าสอดคล้องกับ “ดี” ที่สังคมนั้นกำหนดไว้มากน้อยเพียงไร “ดี” ที่แต่ละสังคมยึดถือซึ่งต่างกัันนั้นก็สามารถหาเกณฑ์กลางหรือจุดร่วมที่จะใช้ ตัดสินได้ว่า “ดี” ของสังคมใดดีกว่า ถ้าหากพยายามแล้ว โอกาสที่จะรู้และเข้าใจเรื่องค่าทางจริยธรรมก็มีได้”

คำว่า ค่าหรือคุณค่าทางจริยธรรม หมายถึง ลักษณะที่พึงประสงค์ หรือลักษณะที่ควรจะเป็น หรือลักษณะที่พึงปรารถนา คำว่า ผิด ถูก ดีชั่ว ควรหรือไม่ควร ในภาษาไทยนั้นใช้ได้หลายลักษณะคือ ลักษณะที่เกี่ยวกับคุณค่าทางจริยธรรมและไม่เกี่ยวกับคุณค่าทางจริยธรรม เช่น การพูดว่า “มิดเล่มนี้ดี” “หนังสือเล่มนี้ดี” “ถ้าจะไปวัดพระแก้วควรไปทางถนนปิ่นเกล้า” “คุณไปไม่ถูกทางนี้ ควรไปทางปิ่นเกล้าถึงจะถูก” คำว่า ดี ถูก ควร ในที่นี้ไม่เกี่ยวข้องกับคุณค่าทางจริยธรรมเพราะคำเหล่านี้ใช้ในความหมายว่าใช้การได้สมประสงค์หรือมีประสิทธิภาพเท่านั้น แต่หากพูดว่า “นายเขียวเป็นคนดี” “การให้อภัยเป็นสิ่งดี” “การกินเนื้อสัตว์เป็นสิ่งผิด” “มนุษย์ควรเอื้อเฟื้อแบ่งปันกัน” คำว่า ดี ผิด ควร ในที่นี้เกี่ยวข้องกับคุณค่าทางจริยธรรมเพราะใช้คำเหล่านี้ในความหมายเดียวกับ “นำพึงประสงค์” หรือ “นำพึงปรารถนา” และมีการถกเถียงกันได้ว่าควรทำหรือไม่ควรทำซึ่ง ไม่มีคำตอบที่สิ้นสุด

ดังนั้น ปัญหาเรื่องคุณค่าทางจริยธรรมก็คือการค้นหาคำตอบว่า อะไรคือสิ่งที่ถูก อะไรคือสิ่งที่ผิด การกระทำที่ถูกหรือผิดนั้นเป็นอย่างไร ใช้อะไรเป็นเกณฑ์ตัดสินว่า การกระทำอย่างนี้ถูกควรทำการกระทำอย่างนี้ผิดไม่ควรทำ ปัญหาเหล่านี้เกี่ยวข้องกับปัญหาในบทที่ ๒ ที่ผ่านมาคือ ปัญหาที่ว่าสิ่งที่ดีที่สุดคืออะไร เพราะการที่จะบอกได้ว่าการกระทำนั้นถูกหรือผิดก็ต้องทราบก่อนว่า อะไรคือสิ่งที่ดีที่สุด เพราะการกระทำที่ถูกนั้นก็คือการกระทำที่คล้ายตามสิ่งที่ดีที่สุดนั่นเอง เช่น บางกลุ่มถือว่าความสุขดีที่สุด การกระทำใดที่ก่อให้เกิดความสุขเป็นสิ่งที่ดีและควรกระทำ บางกลุ่มถือว่าปัญญาดีที่สุด การกระทำที่มุ่งไปสู่ปัญญาการกระทำนั้นดีควรทำ บางกลุ่มถือว่าความสงบของจิตดีที่สุด การกระทำใดที่ก่อให้เกิดความสงบนับเป็นการทำที่ดีควรทำแต่ถ้าตรงกันข้ามไม่ควรทำ ผู้ที่เห็นว่าสิ่งใดดีที่สุดก็จะใช้สิ่งนั้นเป็นเกณฑ์ ซึ่งแต่ละกลุ่มก็มีความเห็นแตกต่างกัน ปัญหาที่ว่าจะใช้อะไรเป็นเกณฑ์ตัดสินความผิดความถูกของการกระทำเรียกว่า ปัญหาเรื่องเกณฑ์ตัดสินคุณค่าทางจริยธรรม

3.2 เกณฑ์ตัดสินคุณค่าทางจริยธรรม

คำว่า เกณฑ์ตัดสินคุณค่าทางจริยธรรม หมายถึง หลักเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานในการนำมาวินิจฉัย ตัดสินการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งว่าเป็นการกระทำที่ดีหรือชั่ว ถูกหรือผิด ควรทำหรือไม่ควรทำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมนุษย์ตกอยู่ในสถานการณ์ยุ่งยากและต้องเลือกกระทำหรือไม่กระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น “เมื่อคน ๆ หนึ่งกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งลงไป เราจะใช้หลักหรือมาตรฐานอะไรมาตัดสินว่าการกระทำของเขาถูกหรือผิด และมีเหตุผลอย่างไรที่ใช้หลักหรือมาตรฐานนั้นมาตัดสิน หรือเมื่อเราตกอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจเลือกทำอย่างใดอย่างหนึ่งลงไป เรามีเกณฑ์อันใดที่จะชี้ว่าเราควรทำอย่างนี้ ไม่ควรทำอย่างนั้น” (สุจิตรา ธรรัตน์, 2540, หน้า 79)

โดยทั่วไปแล้วเมื่อต้องมีการตัดสินการกระทำมนุษย์มักจะใช้ความพอใจของตนเอง ค่านิยมในสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี จิตสำนึก เจตนา ศาสนา กฎหมาย รวมทั้งกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสถาบัน เป็นเกณฑ์ตัดสินคุณค่าทางจริยธรรม ดังที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าเกณฑ์ตัดสินคุณค่าทางจริยธรรมนั้นมีมากมายแต่ในที่นี้จะศึกษาจากแนวคิดทางปรัชญาและศาสนาเป็นสำคัญ

3.3 เกณฑ์ตัดสินคุณค่าทางจริยธรรมตามแนวคิดทางปรัชญา

นักปรัชญาได้มีการถกเถียงเรื่องหลักเกณฑ์ที่จะนำมาใช้ในการตัดสินการกระทำของมนุษย์มาเป็นเวลายาวนาน แต่ก็ยังหาข้อยุติไม่ได้ว่าเกณฑ์ใดถูกต้องที่สุด กล่าวโดยสรุปแล้วหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินการกระทำของมนุษย์แบ่งออกเป็น 4 ลัทธิด้วยกัน คือ

- 1) ลัทธิสัมพัทธนิยม (Relativism) : จงทำตามจารีตประเพณี
- 2) ลัทธิประโยชน์นิยม (Utilitarianism) : จงทำประโยชน์แก่คนจำนวนมาก
- 3) ลัทธิมโนธรรมสัมบูรณ์ (Moral Absolutism) : จงทำตามจิตสำนึก
- 4) ลัทธิของค่าน้ำ (Kantian) : จงทำตามเจตนาดีคือการทำตามหน้าที่

แต่ละแนวคิดมีรายละเอียดในการศึกษา ดังนี้

3.3.1 ลัทธิสัมพัทธนิยม : จงทำตามจารีตประเพณี

ปัญหาของลัทธิสัมพัทธนิยมในเรื่องเกณฑ์ตัดสินความดีความชั่ว คือ ความดีความชั่ว เป็นสิ่งแน่นอนตายตัวหรือไม่ ใครเป็นผู้ตัดสินความดีความชั่ว ค่าทางจริยธรรมเป็นสิ่งสมบูรณ์หรือสัมพัทธ์และใช้เกณฑ์อะไรเป็นมาตรฐานในการตัดสินผิดถูกดีชั่ว

3.3.1.1 ความหมายของคำว่า สัมพัทธนิยม คำว่า สัมพัทธ์ (Relative) คือ ขึ้นอยู่กับหรือเปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งอื่น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2525, หน้า 375) หมายความว่าสิ่ง

ๆ หนึ่งขึ้นอยู่กับสิ่งอื่นเป็นสิ่งที่กำหนดพร้อมทั้งเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยภายนอกหรือขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและปัจจัยหลายอย่าง ไม่มีความแน่นอนตายตัวในตัวเอง

คำว่า สิ่งสัมพัทธ์ คือ สิ่งที่มีความมียู่ของมันขึ้นอยู่กับสิ่งอื่น เปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งอื่นไม่ได้ดำรงอยู่ด้วยตัวของมันเอง เช่น การขับรถด้วยความเร็ว 60 ก.ม./ช.ม. ถามว่าเป็นการขับรถเร็วหรือไม่ คำถามนี้ยังตัดสินไม่ได้จนกว่าจะทราบเสียก่อนว่าขับรถที่ไหน ถ้าขับในเมืองที่มีการจราจรจอแจถือว่าขับรถเร็วเกินไป แต่ถ้าขับบนถนนซูเปอร์ไฮเวย์ถือว่าขับรถช้า ดังนั้น การตัดสินว่าขับรถเร็วหรือไม่จึงเป็นสิ่งสัมพัทธ์หรือขึ้นอยู่กับสถานที่ที่รถนั้นวิ่งอยู่ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2525, หน้า 375)

คำว่า สัมพัทธนิยมคือ ลัทธิที่ถือว่า การกระทำไม่ได้ดีหรือชั่ว ถูกหรือผิดอย่างแน่นอนในตัวมันเอง ดีชั่วถูกผิดของการกระทำขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและสิ่งแวดล้อมที่กระทำ หมายความว่า ดีชั่วถูกผิดเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยแวดล้อมที่กระทำ (สุจิตรา ธรรมรัตน์, 2540, หน้า 79) ไม่ได้ตัดสินที่ตัวการกระทำเป็นหลัก

พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา อังกฤษ-ไทย (2540, หน้า 87) ได้ให้ความหมายของคำว่า สัมพัทธนิยมไว้ว่า “ทฤษฎีที่ถือว่า ความจริงหรือคุณค่าไม่มีอยู่โดยตัวเอง แต่ต้องขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยอื่น เช่น สำนักปรัชญาบางสำนักถือว่า ความดีมีได้มีอยู่เป็นสากลอย่างตายตัว แต่ขึ้นอยู่กับความคิดเห็นหรือการยอมรับของสังคมแต่ละแห่งแต่ละเวลา”

3.3.1.2 คำทางจริยธรรมเป็นสิ่งสัมพัทธ์ ปกติมนุษย์ถือว่าการพูดความจริงเป็นสิ่งดี การโกหกเป็นสิ่งไม่ดี แต่การพูดความจริงเป็นสิ่งดีเสมอไปหรือไม่ การฆ่าคนบริสุทธิ์ถือว่าเป็นการกระทำที่เลวแต่ถ้าการฆ่าคนบริสุทธิ์คนหนึ่งเพื่อช่วยคนจำนวนมาก ในกรณีอย่างนี้การฆ่าคนบริสุทธิ์ยังเป็นการกระทำที่ผิดอยู่หรือไม่ ปัญหาเหล่านี้จัดอยู่ในปัญหาที่ว่า ถ้าการกระทำอย่างหนึ่งดี มันจะดีเสมอไปหรือไม่ ไม่ว่าจะกระทำที่ไหน กระทำเมื่อไหร่ และทำแล้วเกิดผลอย่างไร เหล่านี้คือปัญหาที่ว่า คำทางจริยธรรมเป็นสิ่งสัมพัทธ์หรือสมบูรณ์

ลัทธิสัมพัทธนิยมเชื่อว่า คำทางจริยธรรมเป็นสิ่งสัมพัทธ์ด้วยเหตุผลที่ว่า ความดีความชั่วไม่ใช่สิ่งแน่นอนตายตัว การกระทำอันหนึ่งจะดีหรือเลว ถูกหรือผิด ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขปัจจัยหลายอย่าง ในสภาพแวดล้อมอย่างหนึ่งการกระทำอย่างหนึ่งเป็นการกระทำที่ดี แต่ในสภาพแวดล้อมอีกอย่างหนึ่งการกระทำอย่างเดียวกันนั้นอาจกลายเป็นการกระทำที่เลวก็ได้ การกระทำจึงไม่ได้ดีหรือเลวในตัวมันเอง แต่ความดีหรือความเลวของการกระทำนั้นสัมพัทธ์หรือขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ลัทธิสัมพัทธนิยมเชื่อว่า การตัดสินถูกผิดดีชั่วขึ้นอยู่กับว่าใครเป็นผู้ตัดสิน เพราะผู้ตัดสินย่อมตัดสินแตกต่างกันไปตามความพอใจของตน เมื่อมีทัศนะว่าดีชั่วไม่ใช่สิ่งแน่นอนตายตัว ชาวสัมพัทธนิยมจึงถือว่า ไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัวอันใดอันหนึ่งที่จะมาชี้ขาดความดีความเลวของการกระทำได้ เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมจึงมีได้หลายเกณฑ์และไม่มีเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งที่สูงสุดหรือดีกว่าเกณฑ์อื่น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2525, หน้า 376-377)

3.3.1.3 เกณฑ์ตัดสินจริยธรรม ดังที่กล่าวแล้วว่าตามแนวคิดสัมพัทธนิยมความดี ความชั่วไม่ตายตัวขึ้นอยู่กับสิ่งอื่นเป็นสิ่งที่กำหนด เช่น เวลา สถานที่ ดินฟ้าอากาศ สภาพแวดล้อม สภาพทางเศรษฐกิจ เป็นต้น ย่อมมีส่วนในการกำหนดความดีความชั่ว แต่อย่างไรก็ตาม กล่าวโดยสรุป ปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เป็นสิ่งที่กำหนดดีชั่วมี 2 คือ บุคคลและสังคม ความดีความชั่วความถูกความผิดจึงขึ้นอยู่กับว่าบุคคลใดและสังคมไหนเป็นผู้ตัดสิน ดังนั้นสัมพัทธนิยมจึงมีสองรูปแบบคือ

1) เกณฑ์ตัดสินความดีความชั่วขึ้นอยู่กับบุคคลแต่ละคน สัมพัทธนิยมรูปแบบที่ 1 ถือว่า คนแต่ละคนเป็นผู้ตัดสินความดีความชั่วเอาเอง เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล ชาวสัมพัทธนิยมพวกหนึ่ง เช่น พวกโซฟิสต์ซึ่งเป็นนักปรัชญากรีกโบราณถือว่า คนแต่ละคนเป็นผู้ตัดสินทุกสิ่งเอง ถูก-ผิด ดี-ชั่ว จึงขึ้นอยู่กับ การตัดสิน ของแต่ละคน สิ่งที่ดี คือสิ่งที่ฉันชอบ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมสาร, 2525, หน้า 380) ดังนั้นแนวคิดนี้เห็นว่าดีชั่วขึ้นอยู่กับบุคคล กล่าวคือ การที่จะบอกได้ว่า การกระทำอันหนึ่งถูกหรือผิดนั้นแล้วแต่ว่าใครเป็นผู้ตัดสิน ใครชอบอะไรก็บอกว่าสิ่งนั้นดี เกลียดอะไรเขาก็บอกว่าสิ่งนั้นชั่ว สมดังที่ โทมัส ฮอบส์ นักปรัชญาสมัยใหม่ชาวอังกฤษกล่าวว่า “อะไรก็ตามอันเป็นสิ่งที่ตรงกับความต้องการหรือความประสงค์ของใครคนใดคนหนึ่งเขาเองก็เรียกสิ่งนั้นว่าดี อะไรก็ตามที่ตรงกับ ความเกลียดของเขา เขาก็เรียกมันว่าชั่ว อะไรก็ตามที่เขาเหยียดหยามเขาก็เรียกว่าน่าขยะแขยง คำเหล่านี้คือดีชั่ว ขยะแขยง เป็นคำที่ใช้เรียกความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ กับผู้เรียก ไม่มีอะไรที่เป็นอย่างนั้นในตัวเองอย่างสมบูรณ์ และก็ไม่มีเกณฑ์กลางอันหนึ่งอันใดที่จะตัดสินสิ่งต่างๆ ว่าดีหรือชั่วนอกจากตัวบุคคลนั่นเอง” (อ้างถึงใน วิทย์ วิศทเวทย์, ม.ป.ป., หน้า 61-62)

ด้วยเหตุที่คนเราเกิดมาแตกต่างกัน ต่างจิตต่างใจ อุปนิสัยและอารมณ์ ความรู้สึก รสนิยม ไม่เหมือนกัน สิ่งที่คุณหนึ่งชอบอาจเป็นสิ่งที่อีกคนหนึ่งเกลียด สิ่งที่ทำให้ความสุขกับบางคนกลับกลายเป็นความทุกข์ของบางคน ความแตกต่างเหล่านี้ทำให้คนเราตัดสินค่าทางจริยธรรมแตกต่างกัน ดังนั้น ตามทัศนะของสัมพัทธนิยมรูปแบบที่ 1 ความดีความชั่ว ความถูกความผิดเปลี่ยนไปตามใจของแต่ละคน ดีชั่วถูกผิดไม่ได้เป็นคุณสมบัติที่ติดอยู่กับการกระทำแต่เป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกของผู้พูดหรือผู้ตัดสินเป็นผู้มอบให้ ดีชั่วจึงขึ้นอยู่กับความรู้สึกของแต่ละคน การกระทำต่าง ๆ นั้นดีหรือเลวขึ้นอยู่กับความรู้สึกที่การกระทำนั้นก่อให้เกิดขึ้นในใจ การกล่าวว่าคุณ เป็นสิ่งดี ก็มีความหมายเพียงว่าคุณ เป็นสิ่งที่ฉันชอบ หรือ ก. เป็นสิ่งที่ฉันยอมรับ หรือ ก. เป็นสิ่งที่ฉันเห็นด้วยเท่านั้นเอง (วิทย์ วิศทเวทย์, ม.ป.ป., หน้า 63)

2) เกณฑ์ตัดสินความดีความชั่วขึ้นอยู่กับจารีตประเพณีของแต่ละสังคม สัมพัทธนิยมรูปแบบที่ 2 เห็นว่า เนื่องจากบุคคลแต่ละคนนั้นเขาจะมีลักษณะหรืออุปนิสัยอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับสังคมที่เขาอยู่ สังคมได้ปลูกฝังความรู้สึกและอารมณ์ทางศีลธรรมให้แก่เขาโดยผ่านจารีตประเพณี กฎหมาย ศีลธรรม และความเชื่อทางศาสนา สังคมเป็นผู้บอกว่าอะไรผิดอะไรถูก ดังนั้นชาวสัมพัทธนิยมกลุ่มนี้จึงเสนอว่า ควรใช้จารีตประเพณีเป็นเกณฑ์ตัดสินความถูก-ผิด ดี-ชั่ว เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมจึงสัมพัทธ์หรือขึ้นอยู่กับจารีตประเพณีของแต่ละสังคม อย่างไรก็ตาม สังคมแต่ละสังคมมี

จารีตประเพณีที่แตกต่างกัน การใช้เกณฑ์ตัดสินในแต่ละสังคมจึงแตกต่างกันไปด้วย จึงไม่ควรนำกฎเกณฑ์ของสังคมหนึ่งไปตัดสินการกระทำของอีกสังคมหนึ่ง

การที่แนวคิดสัมพัทธนิยมสนับสนุนให้นำค่านิยมขนบธรรมเนียมประเพณี กฎหมาย ศีลธรรมและความเชื่อทางศาสนาเป็นเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมโดยมีเหตุผลดังต่อไปนี้

(1) ในสภาพความเป็นจริงโดยปกติทั่วไป คนเรามักตัดสินการกระทำ ถูกผิดดีชั่ว ไปตามค่านิยมขนบธรรมเนียมประเพณี กฎหมาย ศีลธรรมและความเชื่อทางศาสนาในสังคมที่ตนอาศัยอยู่ คนที่อยู่ในสังคมเดียวกันมักตัดสินถูกผิดดีชั่วไปในทำนองเดียวกัน เนื่องจากสิ่งเหล่านี้ได้หล่อหลอมให้คนในสังคมเดียวกันมีค่านิยมที่คล้ายคลึงกัน

(2) ค่านิยมขนบธรรมเนียมประเพณี กฎหมาย ศีลธรรมและความเชื่อทางศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่หมู่คณะ หากปฏิบัติตามย่อมนำประโยชน์และความสุขมาให้ ดังนั้นเมื่อ ดีชั่ว ถูกผิด ไม่มีอยู่จริง มีแต่ทุกข์กับสุขเท่านั้น จึงเป็นการปลอดภัยกว่าที่จะปฏิบัติตามแนวทางการดำเนินชีวิตที่ได้รับการทดสอบจากคนรุ่นก่อน ๆ แล้วว่า ดีและมีประโยชน์จึงสืบต่อกันมา

(3) คนในแต่ละสังคมมักยึดถือว่าค่านิยมขนบธรรมเนียมประเพณี กฎหมาย ศีลธรรมและความเชื่อทางศาสนาในสังคมของตนดีที่สุด ถูกที่สุดแต่ในความเป็นจริงนั้นสังคมแต่ละสังคมย่อมมีค่านิยมขนบธรรมเนียมประเพณี กฎหมาย ศีลธรรมและความเชื่อทางศาสนาแตกต่างกันออกไปตามสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ในแต่ละสังคมย่อมสร้างวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในสังคมของตน ดังนั้นจึงไม่ควรนำค่านิยมขนบธรรมเนียมประเพณี กฎหมาย ศีลธรรมและความเชื่อทางศาสนาของสังคมหนึ่งไปตัดสินการกระทำของคนในอีกสังคมหนึ่ง (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์, 2525, หน้า 384-385)

จากที่กล่าวมาเกี่ยวกับแนวคิดสัมพัทธนิยมทั้งสองรูปแบบที่ถือว่า ดี-ชั่ว ถูก-ผิด ไม่ตายตัวและไม่ได้อยู่จริง เกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์แต่ละคนและแต่ละสังคมสร้างขึ้นเองตามความเชื่อถือและความเหมาะสมของบุคคลและสังคมนั้น ๆ จึงไม่มีเกณฑ์ตัดสินถูกผิดดีชั่วที่เป็นเกณฑ์สากล ดังนั้น คำว่า ดี จึงหมายถึง ชอบ พอใจ หรือถูกต้องตามค่านิยมขนบธรรมเนียมประเพณี กฎหมาย ศีลธรรมและความเชื่อทางศาสนาในสังคมนั้น ๆ ในทางตรงกันข้ามคำว่า ผิดหรือชั่ว หมายถึง ไม่ชอบ ไม่พอใจ หรือไม่ถูกต้องตามค่านิยมขนบธรรมเนียมประเพณี กฎหมาย ศีลธรรมและความเชื่อทางศาสนาในสังคมนั้น ๆ นั่นเอง

3.3.2 ลัทธิประโยชน์นิยม : จงทำประโยชน์ในมหาชน

ลัทธิประโยชน์นิยมต้องการตอบคำถามทางจริยธรรมที่ว่า ถ้าการกระทำอันหนึ่งก่อให้เกิดผลดีต่อส่วนรวมอย่างมาก แต่วิธีการกระทำนั้นผิดศีลธรรม มนุษย์ควรกระทำหรือไม่ มนุษย์ควรใช้ผลของการกระทำหรือวิธีการกระทำมาเป็นมาตรฐานตัดสินความถูกต้อง ความผิด ความดี ความชั่วของการกระทำ แนวคิดนี้มีประเด็นสำคัญในการศึกษา ดังนี้

3.3.2.1 ความหมายของคำว่า ประโยชน์นิยม ประโยชน์ หมายถึง สิ่งที่มีผลใช้ได้ดีสมกับที่คิดมุ่งหมายไว้ ผลที่ได้ตามต้องการ สิ่งที่เป็นผลดีหรือเป็นคุณ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 665)

สิ่งที่เป็นประโยชน์ หมายถึง สิ่งที่ทำให้เกิดความสุขหรือให้หลุดพ้นจากความทุกข์ (วิทย์ วิศทเวทย์, ม.ป.ป., หน้า 89-90)

ประโยชน์นิยม หมายถึง ทรรศนะทางจริยศาสตร์ที่ถือเอาประโยชน์สุขเป็นเกณฑ์ตัดสินความผิดถูกชั่ว ก่อให้เกิดการกระทำที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขมากที่สุดถือว่าการกระทำที่ดี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2540, หน้า 101)

ประโยชน์นิยมเป็นลัทธิที่ยอมรับ “ประโยชน์” หรือ “หลักความสุข” เป็นรากฐานของศีลธรรม โดยถือว่า ความถูกต้องของการกระทำขึ้นอยู่กับแนวโน้มที่การกระทำนั้นจะก่อให้เกิดความสุข ความผิดขึ้นอยู่กับแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดความทุกข์ (สุจิตรา ธรรม์, 2540, หน้า 81)

ดังนั้น ประโยชน์นิยมคือลัทธิที่ถือว่าเกณฑ์ตัดสินความดีความชั่วอยู่ที่ผลของการกระทำเป็นตัวตัดสิน

3.3.2.2 ค่าทางจริยธรรมเป็นสิ่งสัมพัทธ์ ลัทธิประโยชน์นิยมมีแนวคิดในเรื่องค่าทางจริยธรรมคล้ายกับแนวคิดสัมพัทธนิยมกล่าวคือประโยชน์นิยมเชื่อว่าค่าทางจริยธรรมเป็นสิ่งสัมพัทธ์ โดยถือว่า ความดีความชั่วไม่ใช่สิ่งแน่นอนตายตัว เปลี่ยนแปลงไปตามผลของการกระทำ การกระทำอย่างเดียวกันอาจเป็นได้ทั้งดีและเลว ถูกและผิด ตามทัศนะของประโยชน์นิยม การกระทำโดยตัวมันเองไม่จัดว่าดีหรือเลว แต่อยู่ที่มันก่อให้เกิดผลอย่างไร การกระทำอย่างเดียวกัน ถ้าก่อให้เกิดผลดีคือประโยชน์สุข มันก็เป็นการกระทำที่ดี ถ้าผลของมันก่อให้เกิดความทุกข์มันก็เป็นการกระทำที่เลว เช่น การพูดเท็จไม่จัดว่าดีหรือชั่ว แต่ดูที่ผลของการพูดเท็จว่าเป็นอย่างไร ถ้าพูดเท็จแล้วก่อให้เกิดความสุข การพูดเท็จนั้นเป็นสิ่งที่ดี ควรกระทำ แต่ถ้าพูดเท็จแล้วก่อให้เกิดความทุกข์ การพูดเท็จก็เป็นสิ่งที่เลวไม่ควรกระทำ เมื่อเป็นเช่นนี้เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมของประโยชน์นิยมจึงมีลักษณะสัมพัทธ์คือไม่แน่นอนตายตัว

3.3.2.3 เกณฑ์ตัดสินจริยธรรม ประโยชน์นิยมถือว่า หลักที่จะตัดสินการกระทำอันใดอันหนึ่งว่าถูกหรือผิด ควรทำหรือไม่ควรทำอยู่ที่ผลของการกระทำนั้น ถ้าทำแล้วเกิดผลดี ทำให้มนุษย์มีความสุขมากขึ้น การกระทำนั้นก็เป็นการกระทำที่ถูกต้องควรทำ แต่ถ้าทำแล้วเกิดผลเสียมากกว่า

ผลดี ทำให้มนุษย์มีความสุขน้อยลงการกระทำนั้นก็คิดไม่ควรทำ ในสถานการณ์ที่ต้องเลือกทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ตัวที่จะตัดสินใจก็คือ ถ้าผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำนี้ดีกว่าการกระทำอื่นก็เป็นสิ่งควรทำ และถ้าถามต่อไปว่าเอาอะไรตัดสินว่าผลที่เกิดจากการกระทำนั้นดีกว่าผลที่เกิดจากการกระทำนี้ คำตอบก็คือ อันที่ให้ประโยชน์สุขมากกว่าถือว่าดีกว่า

ประโยชน์นิยมเห็นด้วยกับสุขนิยมที่ว่า ความสุขเป็นสิ่งเดียวที่ดีที่สุดสำหรับมนุษย์ ไม่มีอะไรมีค่าในตัวเองมากกว่าความสุข ทุกสิ่งที่ถือกันว่าดีหรือมีค่าก็เพราะว่ามันทำให้มนุษย์มีความสุข ดังนั้นในการที่จะตัดสินว่าการกระทำอันหนึ่งดีหรือเลว ควรทำหรือไม่ จึงต้องใช้ความสุขเป็นตัวตัดสิน กล่าวคือ การกระทำใดที่ให้ประโยชน์สุขแก่มนุษย์มากกว่า การกระทำนั้นก็ดีกว่าควรทำมากกว่า(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2525, หน้า 406)

ประโยชน์นิยมถือว่า การกระทำที่ดีคือ การกระทำที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อคนส่วนมาก วิธีการจึงไม่สำคัญเท่ากับผลที่เกิดขึ้น ผลของการกระทำจะเป็นตัวตัดสินความถูกต้องความผิดของการกระทำ และผลที่ว่านี้คือ ประโยชน์สุขของมหาชน ซึ่งหมายถึง หลักมสุขนั่นเอง

คำว่า มสุข หมายถึงความสุขมากที่สุดแก่คนจำนวนมากที่สุด หลักมสุขไม่เพียงแต่บอกว่า การกระทำที่ถูกต้อง คือการกระทำที่ก่อให้เกิดความสุขมากที่สุด แต่มีเงื่อนไขว่า ความสุขนี้ไม่ใช่ความสุขของผู้กระทำเท่านั้น แต่ต้องกระจายไปสู่คนจำนวนมากที่สุดด้วย ดังนั้น สำหรับประโยชน์นิยมไม่มีอะไรตายตัว ถ้าจะมีอะไรตายตัว ก็คือหลักมสุขซึ่งใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินการกระทำทุกอัน จารีตประเพณี ศาสนา กฎหมายมีไว้เพื่อความสุขของมหาชน ถ้าสิ่งเหล่านี้ไม่นำความสุขมาสู่มหาชนก็ควรยกเลิกและเอาสิ่งอื่นที่ให้ความสุขมากกว่ามาแทน (วิทย์ วิศทเวทย์, ม.ป.ป., หน้า 97)

จากที่กล่าวมาเกี่ยวกับเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมตามแนวคิดประโยชน์นิยม สรุปได้ว่าแนวคิดนี้ไม่ให้ความสำคัญกับเจตนาและวิธีการที่ก่อให้เกิดการกระทำ ใช้เพียงผลของการกระทำเป็นตัวตัดสิน ความดีความชั่วโดยยึดหลักมสุขเป็นสำคัญ การกระทำไม่ดีหรือชั่วในตัวเอง ค่าทางจริยธรรมตามแนวคิดประโยชน์นิยมจึงเป็นสิ่งสัมพัทธ์คือดีชั่วไม่ใช่สิ่งตายตัวแต่และเปลี่ยนแปลงไปตามผลของการกระทำ

3.3.3 ลัทธิมโนธรรมสัมบูรณ์ : จงทำตามจิตสำนึก

ลัทธิมโนธรรมสัมบูรณ์เป็นแนวคิดที่ต้องการตอบคำถามทางจริยธรรมที่ว่า ค่าทางจริยธรรมเป็นสิ่งสัมพัทธ์หรือเป็นสิ่งสัมบูรณ์ ถ้าการกระทำอย่างหนึ่งดีมันจะดีเสมอไปหรือไม่ ไม่ว่าจะกระทำที่ไหน ทำเมื่อไหร่ ทำแล้วเกิดผลอย่างไร มีเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมที่เป็นมาตรฐานแน่นอนตายตัวหรือไม่ ถ้ามีสิ่งนั้นคืออะไร แนวคิดนี้เสนอว่า ค่าทางจริยธรรมเป็นสิ่งสัมบูรณ์และมโนธรรมเป็นเกณฑ์ตัดสินคุณค่าทางจริยธรรม มีประเด็นสำคัญในการศึกษา ดังนี้

3.3.3.1 ความหมายของคำว่ามโนธรรมสัมบูรณ์ มโนธรรม หมายถึง ความสำนึกทางศีลธรรมที่มนุษย์ทุกคนมีอยู่โดยธรรมชาติ ความสำนึกนี้เป็นเสียงภายในจิตใจ เป็นจิตสำนึกภายในที่บอกเราว่าอะไรผิดอะไรถูก (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2525, หน้า 398) ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีและความรู้สึกว่าจะอะไรควรทำอะไรไม่ควรทำอันเป็นจิตสำนึกที่มีอยู่ในจิตใจของบุคคล

สัมบูรณ์ มีความหมายตรงข้ามกับสัมพัทธ์ หมายถึง ที่มีอยู่เอง ที่เป็นอยู่เอง ที่มีอยู่ด้วยตนเอง เป็นอิสระไม่ขึ้นกับเหตุปัจจัยอื่น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2540, หน้า 1)

สิ่งสัมบูรณ์ หมายถึงสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่โดยตัวของมันเองไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปหรือขึ้นอยู่กับสิ่งใด (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2525, หน้า 375)

มโนธรรมสัมบูรณ์ คือ ลัทธิที่ถือว่า มโนธรรมเป็นเกณฑ์ตายตัวเพียงเกณฑ์เดียวที่จะตัดสินความถูก ความผิด ความดี ความชั่วของการกระทำ (สุจิตรา ธรรัตน์, 2540, หน้า 85)

3.3.3.2 ค่าทางจริยธรรมเป็นสิ่งสัมบูรณ์ ลัทธิมโนธรรมสัมบูรณ์ถือว่าค่าทางจริยธรรมเป็นสิ่งสัมบูรณ์คือแน่นอนตายตัว จึงจัดอยู่ในแนวคิดสัมบูรณ์นิยม สมบูรณ์นิยมคือ ทศนะที่เห็นว่าค่าทางจริยธรรมเป็นสิ่งสัมบูรณ์ในตัวมันเอง ความดีความชั่วเป็นสิ่งแน่นอนตายตัว ความดีความชั่วเป็นสิ่งที่อยู่ด้วยตัวของตัวเอง ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไข ไม่ขึ้นอยู่กับผลของการกระทำ ไม่ขึ้นกับความเห็นหรือการกำหนดของบุคคลหรือสังคม สัมบูรณ์นิยมถือว่า เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมที่ถูกต้องที่สุดนั้นมีเพียงเกณฑ์เดียวและเป็นเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัว ดังนั้นแนวคิดนี้จึงเห็นว่ามิมีมาตรฐานตายตัวที่แน่นอนอันใดอันหนึ่งมาตัดสินความดีได้ (วิทย์ วิศทเวทย์, ม.ป.ป, หน้า 61) สิ่งนั้น คือ มโนธรรม

3.3.3.3 เกณฑ์ตัดสินจริยธรรม มโนธรรมสัมบูรณ์เสนอมาตรการในการตัดสินการกระทำของมนุษย์ว่า การกระทำอย่างหนึ่งจะดีหรือชั่ว ถูกหรือผิด ควรทำหรือไม่ควรทำต้องใช้มโนธรรมตัดสิน การกระทำที่สอดคล้องกับมโนธรรม ถือว่าเป็นการกระทำที่ถูกหรือดี ถ้าขัดแย้งกับมโนธรรมถือเป็นการกระทำที่ผิดหรือเลว

ลัทธิมโนธรรมสัมบูรณ์ถือว่า มนุษย์เรามีมโนธรรมประจำใจอยู่ด้วยกันทุกคน มโนธรรมนี้เป็นจิตสำนึกภายในที่บอกให้เราารู้ได้ทันทีว่า อะไรดีอะไรชั่ว โดยที่เราไม่ต้องคิดหาเหตุผลหรืออ้างอิงหลักเกณฑ์ใด ๆ เช่น เมื่อเราเห็นพี่น้องร่วมท้องเดียวกันแต่งงานกันเองเราก็รู้สึกขึ้นมาทันทีว่าเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง ทั้ง ๆ ที่เราก็อธิบายไม่ได้เหมือนกันว่า ทำไมพี่น้องจึงแต่งงานกันเองไม่ได้ แต่ความรู้สึกของเราบอกเราเช่นนั้น ความรู้สึกอย่างนี้เรียกว่า มโนธรรม

ในประเด็นคำถามที่ว่า มโนธรรมบอกให้เราารู้ได้อย่างไรว่าสิ่งนี้ดี สิ่งนี้ชั่ว ลัทธิมโนธรรมสัมบูรณ์อธิบายว่า ความดี ความชั่วมีอยู่ในการกระทำอย่างเป็นวัตถุวิสัย คำว่าวัตถุวิสัยหมายความว่า ขึ้นอยู่กับวัตถุหรือสิ่งที่ถูกตัดสิน ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความรู้สึกชอบไม่ชอบของผู้ตัดสิน มนุษย์มีความสามารถในการรับรู้สิ่งต่าง ๆ ได้เองโดยตรง ความสามารถในการรับรู้ได้เองโดยตรงนี้

เรียกว่า อินทรีย์ ตา หู จมูก ลิ้น กาย เป็นอินทรีย์ที่ทำให้เราเข้าถึง รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัสได้โดยตรง การที่มโนธรรมบอกเราว่า การกระทำนี้มีความดีหรือความชั่วในตัวก็เป็นการรับรู้โดยตรงเช่นกัน เมื่อเรามีลิ้นเป็นอินทรีย์รับรู้ความหวานของน้ำตาลได้โดยตรง เราก็มีมโนธรรมเป็นอินทรีย์รับรู้ความดีของการพูดความจริงได้โดยตรงเช่นกัน

รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส เป็นคุณสมบัติทางกายภาพ เป็นสิ่งที่เป็นรูปธรรม จึงต้องอาศัยอินทรีย์ที่เป็นรูปธรรม คือ อินทรีย์ทางกาย อันได้แก่ ประสาทสัมผัสทั้ง 5 เป็นเครื่องรับรู้ ส่วนดีชั่ว ถูก-ผิด เป็นคุณสมบัติทางจริยธรรม เป็นสิ่งที่เป็นนามธรรม มองเห็นไม่ได้ จับต้องไม่ได้ แต่รับรู้ได้ด้วยอินทรีย์ทางจิตหรือวิญญาณที่เป็นนามธรรมเช่นกัน อินทรีย์ทางจิตหรือความสามารถรับรู้ค่าทางจริยธรรมนี้ชามโนธรรมสัมบูรณ์บางพวกเรียกว่า ปัญญา (intellect) บางพวกก็เรียกว่า อินทรีย์ทางศีลธรรม (moral faculty) บางพวกก็เรียกว่า มโนธรรม

ลัทธิมโนธรรมสัมบูรณ์เชื่อว่า มโนธรรมหรืออินทรีย์ทางศีลธรรมนี้มนุษย์มีอยู่ด้วยกันทุกคนในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์ เป็นสิ่งที่ติดตัวมากับมนุษย์มาตั้งแต่เกิด แต่การที่มนุษย์มีความเห็นแตกต่างกันในเรื่องความดีความชั่วทั้ง ๆ ที่มีมโนธรรมเหมือนกัน ทั้งนี้เพราะมนุษย์ไม่ได้มีแต่เพียงปัญญาหรือมโนธรรมเท่านั้น มนุษย์ยังมีกิเลส ตัณหาและอารมณ์ด้วย สิ่งเหล่านี้ได้บดบังมโนธรรมของมนุษย์ให้เห็นผิดเป็นชอบ เห็นดีเป็นชั่วได้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะมโนธรรมของคนเหล่านั้นยังอยู่ในสภาพแฝง สภาพแฝงนี้ต้องได้รับการพัฒนาจึงจะกลายเป็นสภาพจริง มโนธรรมของคนซึ่งยังไม่ได้ได้รับการพัฒนาให้เป็นจริงอาจทำให้เขาไม่เห็นความดีที่ถูกต้องก็ได้ อย่างไรก็ตามลัทธิมโนธรรมสัมบูรณ์เชื่อว่า ที่คนเราเห็นต่างกันเรื่องศีลธรรม ความดีความชั่ว ความถูกความผิดนั้นเพราะอินทรีย์ทางศีลธรรมหรือปัญญาได้รับการพัฒนาไม่เท่ากัน แต่ในบรรดาคนที่ได้รับการพัฒนาถึงขีดแล้วเขาจะเห็นเหมือนกันว่าอะไรดีอะไรชั่วอะไรถูกอะไรผิด (วิทย วิศทเวทย์, ม.ป.ป., หน้า 76-83, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2525, หน้า 392-401)

3.3.4 ลัทธิของคานท์ : จงทำตามหน้าที่

คานท์ (Kant :1724-1804) เป็นนักปรัชญาที่มีชื่อเสียงชาวเยอรมัน ปรัชญาจริยธรรมของคานท์ต้องการตอบปัญหาที่ว่า ถ้าการกระทำอย่างหนึ่งก่อให้เกิดผลดีอย่างมหาศาล แต่วิธีการนั้นเลวร้าย การกระทำอย่างนี้ถูกหรือผิด เราควรรใช้ผลของการกระทำหรือวิธีการกระทำเป็นเครื่องตัดสินความถูกความผิดของการกระทำ คานท์เป็นนักปรัชญาผู้มีทรรศนะว่า ศีลธรรมเป็นคนละเรื่องกับความสุข การกระทำที่ผิดหลักศีลธรรมแม้จะก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่มนุษย์มากเพียงใดก็ยังคงเป็นการกระทำที่เลว ดังนั้นหลักการจึงสำคัญกว่าผลได้ ลัทธิของคานท์มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เจตจำนงนิยม เพราะแนวคิดนี้ถือเอาเจตนาเป็นเกณฑ์ตัดสินการกระทำ

3.3.4.1 ความหมายของคำว่า เจตจำนงนิยม ในการทำความเข้าใจแนวคิดของค่าน้ำจ้ำเป็นต้องทำความเข้าใจคำ 3 คำคือ

เจตนา หมายถึง ตั้งใจ จงใจ มุ่งหมาย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 333)

เจตจำนง หมายถึง ความจงใจ แรงปรารถนาซึ่งเป็นพลังอย่างหนึ่งทีผลักดันให้มนุษย์กระทำกรต่าง ๆ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2540, หน้า 106)

เจตจำนงนิยมคือ ลัทธิทีถือเอาเจตนาหรือแรงจูงใจทีก่อให้เกิดการกระทำเป็นมาตรการในการตัดสินการกระทำ

ดังนั้น ลัทธิของค่าน้ำคือลัทธิทีถือเอาเจตนาหรือแรงจูงใจเป็นเกณฑ์ตัดสินคุณค่าทางจริยธรรม

3.3.4.2 ค้ำทางจริยธรรมเป็นถึงสัมบูรณ์ ลัทธิของค่าน้ำหรือทีเรียกว่า เจตจำนงนิยมเป็นแนวคิดทีถือว่า ค้ำทางจริยธรรมเป็นถึงสัมบูรณ์ หมายความว่า ดีชั่ว ถูกผิดซึ่งเป็นค้ำทางศีลธรรมนั้นจะต้อตายตัวเป็นสากลไม่เปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งใด ไม่ว่าจะเป็นคนคล สังกมหรือสภาพแวดล้อมใด ๆ การกระทำใดก็ตมถ้าเป็นการกระทำทีดี จะกระทำทีไหน เมื่อไหร่ ย่อมต้องเป็นการกระทำทีดีเสมอ ค่าน้ำไม่เห็นด้วยกับแนวประ โยชนน้ำนิยมทีถือผลของการกระทำเป็นเกณฑ์ตัดสินความดีความชั่วเพราะ ผลก็คือประ โยชน การกระทำดีคือการกระทำทีก่อให้เกิดประ โยชน แต่ประ โยชนน้ำไม่ได้เป็นถึงตายตัวเปลี่ยนแปลงไปตามเวลาและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นถ้าถือประ โยชนเป็นเครื่องตัดสิน ความดีก็ เป็นสิ่งทีเปลี่ยนไปเปลี่ยนมาได้ไม่คงทีแน่นอน

3.3.4.3 เกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรม ค่าน้ำเสนอว่า การจะตัดสินว่าการกระทำนั้นดีหรือเลวต้องดูทีเจตนาหรือแรงจูงใจทีก่อให้เกิดการกระทำนั้น ถ้าการกระทำนั้นเกิดจากเจตนาดีมันก็เป็นการกระทำทีดีแต่ถ้าเกิดจากเจตนาชั่ว มันก็เป็นการกระทำทีชั่ว การทีค่าน้ำหรือแนวคิดเจตจำนงนิยมถือเอาเจตนาเป็นตัวตัดสินการกระทำเพราะเจตนาจะมีอยู่ทุกครั้งที่มีการกระทำ และเจตนา นั้น เป็นสิ่งทีอยู่ในความควบคุมของผู้กระทำ เจตนาหรือแรงจูงใจจึงเป็นถึงสิ่งสำคัญทีสุดในการพิจารณาปัญหาทางศีลธรรม (สุจิตรา ธรรัตน์, 2540, หน้า 84)

ค่าน้ำถือว่าแรงจูงใจทีผลักดันให้มนุษย์กระทำหรือไม่ทำสิ่งใดมี 2 ประการคือ เหตุผล ซึ่งทางศาสนาเรียกว่าปัญญา กับ อารมณ์ ซึ่งทางศาสนาว่ากิเลสตัณหา ค่าน้ำถือว่า การทำตามเหตุผลเป็นการทำตามกฎศีลธรรมซึ่งเป็นคุณค่าทีแท้จริงของมนุษย์ ถ้ามนุษย์ทำตามอารมณ์ความรู้สึกมนุษย์จะหันเหออกจากหลักการไปคิดถึงประ โยชนสุขทีเกิดจากการกระทำ ค่าน้ำคิดว่า ถ้ามนุษย์ทำตามเหตุผลเขาจะทำตามกฎศีลธรรม ค่าน้ำเชื่อว่าคนทีใช้เหตุผลทุกคนจะต้อเห็นด้วยกับกฎศีลธรรมต่อไปนี้ คือ 1) จงทำตามหลักการทีท่านจงใจจะให้เป็นกฎสากลได้ และ2) จงอย่าใช้มนุษย์เป็นเครื่องมือเพื่อการใด ๆ

ชีวิตที่สมบูรณ์สำหรับค่าน้ำคือ ชีวิตที่อยู่กับศีลธรรม นั่นคือ อยู่กับน้ำที่มีโซ่อยู่กับความสุขหรือความรู้สึก ศีลธรรมจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ ความสำนึกในหน้าที่ชนะแรงผลักดันของอารมณ์ความรู้สึกได้ สำหรับค่าน้ำ การกระทำที่ถูกต้องคือ การกระทำที่เกิดจากเจตนาดี การกระทำที่เกิดจากเจตนาดี คือ การกระทำที่เกิดจากสำนึกในหน้าที่ การกระทำที่เกิดจากสำนึกในหน้าที่คือ การกระทำที่เกิดจากเหตุผล การกระทำที่เกิดจากเหตุผล คือการกระทำที่เกิดจากกฎศีลธรรม

สำหรับค่าน้ำการกระทำที่ดี คือ การทำตามเหตุผล การทำตามเหตุผลคือ การทำตามหลักการที่ว่า จงอย่าใช้มนุษย์เป็นเครื่องมือเพื่อการใด ๆ ค่าน้ำถือว่ามนุษย์เป็นสิ่งมีค่าในตัวเอง เป็นจุดหมายในตัวเอง ดังนั้นการใช้มนุษย์เป็นเครื่องมือเพื่อบรรลุเป้าหมายใด ๆ ย่อมเป็นสิ่งผิดศีลธรรมเสมอ ไม่ว่าเป้าหมายนั้นจะเป็นไปเพื่อตัวเองหรือผู้อื่นก็ตาม การโกหกผิดก็เพราะว่าเป็นการใช้คนที่ถูกโกหกเป็นเครื่องมือเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้าโกหกหลอกลวงเอาทรัพย์สินของผู้อื่นก็เท่ากับใช้คนที่ถูกหลอกเป็นเครื่องมือของเรา การที่หมอกโกหกคนไข้เพื่อไม่ให้ช็อคตายแม้จะเป็นการกระทำเพื่อคนไข้เองก็ผิดเพราะใช้คนไข้เป็นเครื่องมือเพื่อตัวคนไข้เอง นักศึกษาอาจรู้สึกประหลาดใจที่ทราบเช่นนี้ แต่หลักของค่าน้ำนั้นเข้มงวดมาก ถ้าผิดกฎศีลธรรมก็ถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดทันที ไม่ว่าจะทำแล้วจะเกิดผลดีมากแค่ไหนต่อใครก็ตาม แม้การฆ่าตัวตายตามหลักของค่าน้ำก็ต้องถือว่าผิด เพราะ เป็น การ ใช้ชีวิต ของตนเอง เป็น เครื่องมือ ช่วย ให้ตน พ้น จาก ความ ทุกข์ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2525, หน้า 413)

จากที่กล่าวมาเกี่ยวกับเกณฑ์ตัดสินค่าทางจริยธรรมตามทรรศนะของค่าน้ำ แม้ค่าน้ำไม่ได้คาดหวังผลของการกระทำโดยตรงเหมือนแนวคิดประโยชน์นิยม แต่สามารถตามต่อได้ว่า ค่าน้ำตั้งกฎจริยธรรมขึ้นมาเพื่อ จุดมุ่งหมายอะไร อาจอนุมานได้ว่าเพื่อหลักใหญ่ที่ว่าเมื่อคนยึดหลักการหรือทำตามเหตุผลแล้วจะทำให้สังคมโดยรวมอยู่กันอย่างสงบสุขแต่วิธีการที่จะไปสู่ความสงบของส่วนรวมในทรรศนะของค่าน้ำมาจากการที่แต่ละคนทำตามเหตุผลหรือทำตามหน้าที่ มิใช่การทำเพื่อหวังผลใด ๆ และมีใช้ทำจากแรงกระตุ้นของอารมณ์ ดังนั้น เมื่อทุกคนยึดหลักการของค่าน้ำอย่างจริงจังแล้วแน่นอนที่สุดสิ่งที่ดีตามมาหลังจากการทำตามกฎศีลธรรมแล้ว คือ ความสุขใจของการได้ทำความดี และผลรวมสูงสุดคือ ความสงบสุขซึ่งมาจากการเคารพสิทธิ์ในตัวบุคคลซึ่งกันและกัน (ไพลิน เศษะวิวัฒน์สิทธิ์, 2538, หน้า 38)

3.4 เกณฑ์ตัดสินคุณค่าจริยธรรมตามแนวคิดทางศาสนา

สิ่งที่ได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับชีวิตตามแนวคิดทางศาสนาต่างๆ มาแล้วนั้นจะเห็นได้ว่าแต่ละศาสนามีการอธิบายการเกิดขึ้นของชีวิตและจุดมุ่งหมายของชีวิตแตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตาม ทุกศาสนามีความต้องการคล้ายคลึงกันในเรื่องการดำรงชีวิตร่วมกันของมนุษย์คือ ต้องการให้ทุกคนละเว้นจากความชั่วและประพฤติดแต่ความดี ในที่นี้จะศึกษาว่า แต่ละศาสนาอธิบายเรื่องความดีความชั่วไว้อย่างไร และใช้หลักเกณฑ์อะไรในการตัดสินความดีความชั่วหรือที่เรียกว่าเกณฑ์ตัดสินจริยธรรม

3.4.1 เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมตามแนวคิดทางพุทธศาสนา

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2541, หน้า 162) กล่าวว่า “เรื่องความดีและความชั่วมักมีปัญหาเกี่ยวกับความหมายและหลักเกณฑ์ที่จะวินิจฉัย เช่นว่า อะไรและอย่างไรจึงจะเรียกว่าดี อะไรและอย่างไรจึงจะเรียกว่าชั่ว อย่างไรก็ตาม ปัญหาเช่นนี้มีมากเฉพาะในภาษาไทยเท่านั้น ส่วนในทางธรรมที่ใช้คำบัญญัติจากภาษาบาลี ความหมายและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องนี้นับได้ว่าชัดเจน” ซึ่งเกณฑ์ตัดสินจริยธรรมตามแนวคิดทางพุทธศาสนาใช้กฎแห่งกรรมเป็นเกณฑ์สำคัญในการตัดสินความดีความชั่วมีประเด็นสำคัญในการศึกษาดังนี้

3.4.1.1 ความหมายของคำว่า บุญบาป ในการศึกษาเกณฑ์ตัดสินความดีความชั่วต้องทำความเข้าใจคำว่า บุญบาปก่อนซึ่งความหมายของคำว่าบุญบาปคือ

บุญ หมายถึง เครื่องชำระสันดาน คือชำระพื้นฟูจิตใจให้สะอาด (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2541, หน้า 168) บุญแปลว่า สิ่งชำระจิตสันดานให้หมดจด บุญ คือ ความดี ความถูกต้อง ความสะอาด กรรมดี เมื่อทำแล้วเป็นเหตุให้ผู้ทำมีใจสบาย มีความสุขความเจริญก้าวหน้า ความบริสุทธิ์ ความหมดจดผ่องใส จนเป็นเหตุให้ถึงสุคติภูมิ และให้ถึงความสิ้นกิเลสได้

บาป หมายถึง สิ่งที่ทำให้ถึงวิญญูทุกข์ หรือสิ่งที่ทำให้ถึงทุกข์ (สิ่งที่ทำให้ตกไปในที่ชั่ว) ((ป.อ. ปยุตฺโต), 2541, หน้า 168) บาป แปลว่ากรรมที่ทำให้สัตว์ถึงทุกข์ กรรมอันเป็นเหตุให้ไปอบาย บาป คือ ความชั่ว ความผิด ความมัวหมองซึ่งทำแล้วเป็นเหตุให้ผู้ทำได้รับความมัวหมอง ตกต่ำได้รับความเดือดร้อน จนถึงเป็นเหตุให้ไปถึงทุกคติภูมิ

3.4.1.2 เกณฑ์ตัดสินความดีความชั่ว ปัญหาเกี่ยวกับการกระทำของมนุษย์ว่าการกระทำอย่างไรถูกผิด ดีชั่ว บุญบาป พุทธศาสนาอธิบายด้วยกฎแห่งกรรมซึ่งมีประเด็นสำคัญในการศึกษา ดังนี้

1) กฎแห่งกรรม ดีชั่ว บุญบาปขึ้นอยู่กับกรรม คือการกระทำของมนุษย์ การกระทำที่เรียกว่ากรรมนั้น พุทธศาสนาหมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา เกณฑ์วินิจฉัยกรรมดีและกรรมชั่ว มีว่า ในแง่ของกรรม ให้ถือเอาเจตนาเป็นหลักตัดสินว่าเป็นกรรมหรือไม่ และในแง่ที่ว่ากรรมนั้นดีหรือชั่วให้พิจารณาหลักเกณฑ์ซึ่งพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2541, หน้า 179-180) อธิบายไว้ ดังนี้

(1) เกณฑ์หลัก ตัดสินด้วยความเป็นกุศลหรือเป็นอกุศล โดย

ก. พิจารณามูลเหตุว่า เป็นเจตนาที่เกิดจากกุศลมูล คือ อโลภะ อโทสะ อโมหะ หรือเกิดจาก อกุศลมูล คือ โลภะ โทสะ โมหะ

ข. พิจารณาตามสภาวะว่า เป็นสภาพเกื้อกูลแก่ชีวิตจิตหรือไม่ ทำให้จิตสบาย ไร้โรค ปลอดโปร่ง ผ่องใสหรือไม่ ส่งเสริมหรือบั่นรอนคุณภาพและสมรรถภาพของจิต ช่วยให้กุศลธรรม (สภาพที่เกื้อกูล) ทั้งหลายงอกงามขึ้น อกุศลธรรมทั้งหลายลดน้อยลง หรือทำให้กุศลธรรมลดน้อยลง อกุศลธรรมทั้งหลายเจริญงอกงามขึ้น ตลอดจนมีผลต่อบุคลิกภาพอย่างไร

(2) เกณฑ์ร่วม ใช้มนุธรรม หลักการยอมรับของวิญญูชนและลักษณะผลของการกระทำ ดังนี้

ก. มโนธรรม คือ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของตนเอง พิจารณาว่า การที่กระทำนั้นตนเองดีเทียบตนเองได้หรือไม่ เสียความเคารพตนเองหรือไม่

ข. พิจารณาความยอมรับของวิญญูชน หรือนักปราชญ์หรือบัณฑิตชนว่าเป็นสิ่งที่วิญญูชนยอมรับหรือไม่ ชื่นชมหรือสรรเสริญหรือตำหนิติเตียน

ค. พิจารณาลักษณะผลของการกระทำทั้งต่อตนเองและผู้อื่น โดยพิจารณาว่าเป็นการเบียดเบียนตน เบียดเบียนผู้อื่น ทำตนเองหรือผู้อื่นให้เดือดร้อนหรือไม่ และเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขหรือเป็นไปเพื่อโทษทุกข์ ทั้งแก่ตนและผู้อื่นหรือไม่

กล่าวโดยสรุปเกณฑ์ตัดสินความดีความชั่วในพุทธศาสนา ถือ กฎแห่งกรรมเป็นเกณฑ์สำคัญในการตัดสินเพราะพุทธศาสนาถือว่ามนุษย์มีอิสระในการเลือกที่จะกระทำเมื่อเลือกแล้วก็ต้องรับผลของการกระทำด้วย การกระทำทุกอย่างมีผล อย่างไรก็ตาม การกระทำหรือการปฏิบัติที่จะถือว่ามีค่าทางจริยธรรมนั้นพุทธศาสนาถือว่าจะต้องเป็นการกระทำที่เกิดจากความตั้งใจหรือมีเจตนา กำกับตลอดเวลา สมดังที่พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสว่า “อุกรภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวเจตนาว่าเป็นกรรม บุคคลจงใจแล้วย่อมกระทำกรรมทางกาย ทางวาจาหรือทางใจ” “บุคคลหว่านพืชเช่นไรย่อมได้รับผลเช่นนั้น”

2) สील 5 นอกจากกฎแห่งกรรมแล้วพุทธศาสนาใช้ศีล 5 เป็นพื้นฐานในการตัดสินการกระทำของมนุษย์ ศีล 5 เป็นเกณฑ์ตัดสินความเป็นมนุษย์และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข ศีล 5 เป็นจริยธรรมพื้นฐานของมนุษย์เรียกว่า มนุษยธรรม หมายถึงธรรมที่ทำให้คนเป็นมนุษย์

ศีล คือ ความประพฤติทางกายและวาจา การรักษากายและวาจาให้เรียบร้อย ข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม การรักษาศีลตามระเบียบวินัย ปกติมารยาทที่ปราศจากโทษ ความสุจริตทางกายวาจาและอาชีพ (พระพรหมคณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551, หน้า 391) ศีลในทางพุทธศาสนามีหลายระดับระเอียดประณีตขึ้นตามระดับของการพัฒนาตนคือ ศีล 5 ศีล 8 ศีล 10 ศีล 227 ศีล 311 ในที่นี้จะศึกษาเฉพาะศีล 5 ซึ่งศีลห้าแต่ละข้อมีรายละเอียดดังนี้

ศีลห้าข้อที่ 1 ปาณาติปาตา เวรมณี คือ เจตนางดเว้นจากการทำลายชีวิตสัตว์

ความมุ่งหมายในการบัญญัติศีลข้อนี้คือ เพื่อให้มนุษย์อบรมจิตใจของตนให้คลายความโหดเหี้ยม ให้มีความเมตตาต่อกันและเพื่อแผ่แก่สัตว์ทั้งปวงด้วย เห็นชีวิตของผู้อื่นเสมอกับชีวิตของตนเองและให้มีเมตตาในสัตว์ทุกชนิด

คำว่าสัตว์หมายรวมเอาทั้งมนุษย์และสัตว์เดรัจฉาน คำว่าฆ่ามีความหมายครอบคลุมมาถึงการทรมาน ทำร้าย หรือก่อความเจ็บปวดทางกายและทางใจด้วย

เกณฑ์ในการตัดสินการฝึกสติข้อ 1 มีดังนี้ 1) สัตว์นั้นมีชีวิต 2) รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต 3) มีเจตนาจะฆ่า 4) พยายามฆ่า และ 5) สัตว์นั้นตายเพราะถูกฆ่า

ศีลห้าข้อที่ 2 อทินนาทานา เวรมณี คือ เจตนางดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ด้วยอาการขโมย

ความมุ่งหมายในการบัญญัติศีลข้อนี้ คือ เพื่อให้ทุกคนเคารพในกรรมสิทธิ์ของผู้อื่น เว้นการทำมาหากินที่ทุจริต ประกอบอาชีพในทางมิชอบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่นในการเลี้ยงชีพ

การลักทรัพย์หมายรวมเอาการฉ้อโกง ปล้น กรร โชก หรือกระทำการใดๆ เพื่อให้ได้ทรัพย์สินของคนอื่นมาโดยเจ้าของมิได้เต็มใจ

เกณฑ์ในการตัดสินการฝึกสติข้อ 2 มีดังนี้ 1) ของนั้นมีเจ้าของหวงแหน 2) รู้ว่าของนั้นเจ้าของหวงแหน 3) ตั้งใจลักสิ่งของนั้น 4) พยายามลักสิ่งของนั้น และ 5) ได้สิ่งของนั้นมาด้วยความพยายามนั้น

ศีลห้าข้อที่ 3 กามสุมิจจาจรา เวรมณี คือ เจตนางดเว้นจากการประพฤติดีกในกามทั้งหลาย

ความมุ่งหมายในการบัญญัติศีลข้อนี้คือ เพื่อให้มนุษย์สร้างความสามัคคีไม่แตกร้าวกัน รักษาสายโลหิตของตน ไม่ส่ำส่อนเยี่ยงสัตว์เครื่องจาน หรือเป็นผู้มกมาในกาม

การประพฤติดีกในกามได้แก่การละเมิดทางเพศในชายหรือหญิงที่มีเจ้าของหากชายหญิงนั้นแต่งงานแล้วเจ้าของคือภรรยาหรือสามี หากยังไม่แต่งงาน พ่อแม่หรือญาติมิตรหรือผู้ปกครองคือเจ้าของ คำว่าประพฤติดีกในกามมีความหมายครอบคลุมตั้งแต่การร่วมประเวณีโดยที่ สองฝ่ายเต็มใจมาจนถึงข่มขืน เกี้ยวพาราสี และการกระทำทางกายและวาจาอันไม่เหมาะสมในเรื่องเพศ ไม่ว่าจะฝ่ายที่ถูกกระทำพอใจหรือไม่ก็ตาม

เกณฑ์ตัดสินการทำฝึกสติข้อ 3 มีดังนี้ 1) หญิงหรือชายนั้นเป็นผู้ต้องห้าม 2) ตั้งใจเสพกาม 3) ประกอบกามกิจ และ 4) อวัยวะเพศล่วงล้ำเข้าไปแม้เพียงเท่าเมล็ดงา

ศีลห้าข้อที่ 4 มุสาวาท เวรมณี คือ เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ

ความมุ่งหมายของการบัญญัติศีลข้อนี้ คือ เพื่อป้องกันการทำลายประโยชน์ของตนเองและผู้อื่นด้วยการพูดเท็จและให้เป็นคนมีสัจวาจา

การพูดเท็จได้แก่การพูดไม่ตรงกับข้อเท็จจริง ไม่ว่าจะมิเตนาเช่นใดก็ตาม นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงการพูดเสียดสีให้คนอื่นเจ็บใจ พูดยุยงให้คนอื่นแตกแยก พูดหยาบคาย และพูดไร้สาระ

เกณฑ์ตัดสินการทำฝึกสติข้อ 4 มีดังนี้ คือ 1) เรื่องไม่จริง 2) เจตนาจะพูดเรื่องนั้น 3) พูดหรือแสดงออกไป และ 4) ผู้ฟังเข้าใจเนื้อความนั้น

ศีลห้าข้อที่ 5 สุราเมรัยมัชฌมาทัญฐานา เวรมณี คือ เจตนาจเว้นจากเหตุเป็นที่
แห่งความประมาทได้แก่สิ่งมีนเมา คือ สุราเมรัยและยาเสพติด

ความมุ่งหมายของการบัญญัติศีลข้อนี้คือ เพื่อให้คนมีสติ ไม่ประมาท รักษาสติ
ของตนไว้ไม่ให้เผลอเผลอพลังพลาด เพื่อดำรงชีวิตโดยราบรื่น

สุราและเมรัยหมายรวมเอาของมีนเมาทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นเหล้า บุหรี่ กล้วยา
เฮโรอีน และสิ่งอื่นใดที่เมื่อเสพเข้าไปแล้วทำให้สูญเสียสติและการควบคุมตนเอง

เกณฑ์ตัดสินการทำผิดศีลข้อ 5 มีดังนี้ คือ 1) ของนั้นเป็นของมีนเมา 2) มีเจตนา
จะเสพของมีนเมานั้น 3) พยายามเสพ และ 4) ให้ล่วงไหลล้าตกลงไป

เนื้อหาของศีลห้านี้สามารถจำแนกออกได้เป็นสองส่วนด้วยกันคือ ส่วนที่เป็นข้อ
ห้ามมิให้ละเมิดคนอื่น และส่วนที่เป็นข้อห้ามมิให้ละเมิดตนเอง การละเมิดคนอื่นสามารถกระทำได้
สองทาง คือ การละเมิดทางกายหรือชีวิตของผู้อื่น และการละเมิดทรัพย์สินหรือสิ่งอื่นที่ผู้นั้น
ครอบครองอยู่

การฆ่าสัตว์ผิดเพราะละเมิดร่างกายและชีวิตของบุคคลอื่น การลักทรัพย์ผิด
เพราะละเมิดทรัพย์สินที่บุคคลอื่นครอบครองอยู่ การประพฤติผิดในกามผิดเพราะละเมิดบุคคลที่
บุคคลอื่นครอบครองอยู่ ศีลสามข้อแรกนี้เห็นได้ชัดว่า พระพุทธองค์ทรงกำหนดขึ้นเพื่อป้องกันการ
ละเมิดบุคคลอื่นไม่ว่าจะละเมิดชีวิตร่างกาย หรือทรัพย์สินของที่คนผู้นั้นครอบครองอยู่

การพูดเท็จผิดเพราะเหตุสองประการคือ ทำให้คนอื่นเสียหาย ความเสียหายนี้
อาจเกิดแก่ตัวเขาเองหรือทรัพย์สินของเขาก็ได้นี่ประการหนึ่ง อีกประการหนึ่ง ทำให้ตนเองต่ำลง คน
ที่พูดเท็จบ่อย ๆ พูดหยาบคายเสมอ ๆ ชอบยุยงให้คนแตกแยกกัน พูดไร้สาระ ย่อมเพาะอุปนิสัยไม่ดี
ให้เกิดในตนเอง คนเช่นนี้เป็นคนไม่น่าคบไม่น่าเชื่อถือ การพูดปดจึงให้โทษแก่ตัวเขาเองด้วย

หากการพูดปดสร้างความเสียหายแก่คนอื่น การพูดปดก็ผิดเพราะละเมิดคนอื่น
ถ้าไม่สร้างความเสียหายแก่คนอื่น การพูดปดก็ผิดเพราะสร้างความเสียหายแก่ตนเอง

การดื่มสุราและเสพของมีนเมาผิดเพราะเป็นการเบียดเบียนตนเอง คนที่ดื่มสุรา
และของมีนเมาคือคนที่ทำลายสติปัญญาของตน พุทธศาสนาถือว่าการละเมิดตนเอง การดื่มสุรา
ผิดแม้จะดื่มแล้วนอนอยู่บ้านคนเดียวก็ตาม ถ้าดื่มแล้วก่อความเดือดร้อนแก่คนอื่นก็ผิดสองเท่า เพราะ
นอกจากละเมิดตนเองแล้วยังละเมิดผู้อื่นด้วย โดยที่ความผิดอย่างหลังนี้อาจจัดเข้าในศีลข้อใดข้อหนึ่ง
ข้างต้น

ดังที่กล่าวแล้วว่าศีลในพุทธศาสนามีมากมายศีลห้านี้ถือได้ว่าเป็นศีลขั้นต่ำที่สุด เนื้อหา
ของศีลห้าข้อเรียกอย่างต่ำสุดสำหรับความสงบสุขของสังคม ขาดศีลไปเพียงข้อใดข้อหนึ่ง สังคม
ย่อมไม่สามารถดำรงเป็นปกติสุขได้ และนี่คือความหมายของการที่ศีลห้าเป็นจริยธรรมพื้นฐานใน
ทัศนะของพุทธศาสนา (สมภาร พรหมทา, 2535, หน้า 73-76)

3.4.2 เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมตามแนวคิดทางศาสนาคริสต์

จริยธรรมของคริสต์ศาสนาจะมีพระเจ้าเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการกำหนดว่า อะไรดี อะไรชั่ว ศาสนาคริสต์เชื่อว่า พระฉายาของพระเจ้าในตัวมนุษย์ทำให้มนุษย์เฝ้าหาจริยธรรม ทำไมมนุษย์ถึงอยากรู้ว่าอะไรดีอะไรชั่ว? ทำไมมนุษย์ปกติทั่วไปถึงมีจิตสำนึกที่อยากเป็นคนดีและไม่อยากเป็นคนชั่ว คริสต์ศาสนาเชื่อว่า ลักษณะในด้านศีลธรรมที่มนุษย์ทุกคนได้รับจากพระเจ้าคือ มีจิตสำนึก ผิดชอบหรือมโนธรรม แต่อย่างไรก็ตาม จริยธรรมไม่สามารถช่วยมนุษย์ให้พ้นบาป แต่จะช่วยให้ผู้เชื่อได้รับบำเหน็จในสวรรค์ มนุษย์ไม่สามารถรอดได้ด้วยการทำงานดี เพราะความดีของมนุษย์ไม่สมบูรณ์เพียงพอ และไม่สามารถลบล้างฐานะคนบาปของตนเองได้ มนุษย์รอดพ้นบาปได้โดยการเชื่อวางใจในพระเยซูเท่านั้น (ศิลป์ชัย เชาว์เจริญรัตน์, 2004, หน้า 9-11) ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาที่เน้นเรื่องบาปมากเป็นพิเศษ

3.4.2.1 ความหมายของคำว่า ดีชั่ว บุญบาป ในมุมมองของศาสนาคริสต์มีความหมายดังนี้

บาป คือ การกระทำใด ๆ ที่ทำให้ขาดจากความรักและความสัมพันธ์กับพระเจ้า บาปเริ่มต้นโดยมนุษย์เจตนาแยกตนเองจากพระเป็นเจ้าจึงทำให้ความสัมพันธ์ขาดไป เมื่อขาดความสัมพันธ์กับพระเป็นเจ้าแล้ว มนุษย์ก็จะละเมิดพระบัญญัติต่อไป โดยกระทำผิดต่อเพื่อนมนุษย์และต่อสรรพสิ่ง สรรพสัตว์ในโลกนี้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2548, หน้า 487)

ความชั่ว คือ บาป บาปในพระคัมภีร์ใช้คำว่า hamartia ในภาษากรีก แปลว่า พลาดเป้า เนื่องจากเป้าหมายการดำเนินชีวิตของคริสต์ชนคือการเป็นหนึ่งเดียวกับพระเจ้าโดยอุทิศตัวเพื่อรักพระเจ้าและรักผู้อื่น ถ้ามีว่ลุ่มหลงอยู่กับการหาความสุขฝ่ายกาย ไม่เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ก็พลาดเป้าความชั่วเกิดจากความลุ่มหลงนี้ (ศรีสุรางค์ พูนทรัพย์, บรรณาธิการ, 2550, หน้า 17)

ความดี คือ ความมุ่งมั่นที่จะดำเนินชีวิตเพื่อไปให้ถึงเป้าหมายคือเป็นหนึ่งเดียวกับพระเจ้า การดำเนินชีวิตเช่นนี้มีพระบัญญัติที่พระเจ้าประทานให้เป็นแนวทางและต้องหมั่นพิจารณาชีวิตอยู่เสมอ ๆ (ศรีสุรางค์ พูนทรัพย์, บรรณาธิการ, 2550, หน้า 17)

3.4.2.2 เกณฑ์ตัดสินความดีความชั่ว ศาสนาคริสต์มีหลักเกณฑ์ในการตัดสินความดีความชั่ว ดังนี้

1) หลักเจตนาที่ตรงกับความดี ดังที่กล่าวแล้วว่า พระเจ้าเป็นผู้กำหนดจริยธรรม ถ้ามนุษย์เชื่อฟังสิ่งที่พระเจ้าสั่งถือว่าเป็นความดี ถ้าไม่ทำตามที่พระเจ้าสั่งก็คือความชั่ว ศาสนาคริสต์เชื่อว่าความดีมีลักษณะเป็นวัตถุวิสัย คือความดีไม่ขึ้นกับบุคคล กำนายมหรือสังคมแต่ความดีมีอยู่จริง

และมีไว้สำหรับทุกคน มาตรการที่จะตัดสินความดีความชั่วนั้น ให้ถือเอาเจตนาที่ตรงกับความดีที่เป็น วัตถุประสงค์เป็นหลักสำคัญ โดยมีเหตุผลว่า พระเจ้ามองดูที่น้ำใจของมนุษย์มากกว่าผลของการกระทำ

2) หลักบัญญัติ 10 ประการ นอกจากการถือเอาเจตนาเป็นเกณฑ์ตัดสินความดี แล้วศาสนาคริสต์ใช้บัญญัติ 10 ประการเป็นเกณฑ์ตัดสินความดีความชั่วโดยถือว่า บัญญัติด้าน ศีลธรรมของแต่ละบุคคล บัญญัติ 10 ประการถือเป็นหัวใจของพระบัญญัติทั้งหมด ซึ่งบัญญัติ 10 ประการมีดังนี้

ข้อที่ 1 “อย่ามีพระเจ้าอื่นใดนอกเหนือจากเรา” เนื่องจากพระเจ้ามีองค์เดียว ฉะนั้นต้องกราบไหว้วันมัสการพระเจ้าองค์เที่ยงแท้องค์เดียวเท่านั้น

ข้อที่ 2 “อย่าทำรูปเคารพสำหรับตน” เนื่องจากพระเจ้าทรงเป็นผู้สร้าง ฉะนั้นจะต้องไม่เอาสิ่งที่ถูกสร้างมากราบไหว้วันมัสการแทนพระเจ้า

ข้อที่ 3 “อย่าออกพระนามพระเจ้าของเจ้าอย่างไม่สมควร” ไม่ว่าจะเอามาใช้ โดยขาดความยำเกรง หรือไม่จริงจังกับการเอ่ยพระนาม

ข้อที่ 4 “ระลึกถึงวันสะบาโต ถือเป็นวันบริสุทธิ์” สะบาโต แปลว่า หยุดพัก (วันอาทิตย์) เป็นวันแห่งการหยุดพักและนมัสการ

ข้อที่ 5 “จงให้เกียรติแก่บิดามารดาของเจ้า” รวมไปถึงการรับผิชอบเลี้ยงดู

ข้อที่ 6 “อย่าฆ่าคน”

ข้อที่ 7 “อย่าล่วงประเวณีผิวเมียเขา ทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง”

ข้อที่ 8 “อย่าลักทรัพย์”

ข้อที่ 9 “อย่าเป็นพยานเท็จใส่ร้ายเพื่อนบ้าน” รวมไปถึงการมูสาทุกรูปแบบ

ข้อที่ 10 “อย่าโลภ” การโลภเป็นบาปในความคิด ซึ่งแม้จะยังไม่ได้ส่งผลร้าย ต่อผู้อื่น แต่ก็มีความบาปแก่ตนเองแล้ว

พระบัญญัติทั้ง 10 ประการเมื่อจัดแบ่งโดยความสัมพันธ์ในการปฏิบัติของมนุษย์สามารถ แบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน คือ (1) จริยธรรมต่อพระเจ้า (2) จริยธรรมต่อผู้อื่น และ (3) จริยธรรมต่อตนเอง (ศิลป์ชัย ชาติเจริญรัตน์, 2004, หน้า 16-17)

กล่าวโดยสรุป เกณฑ์สำหรับวินิจฉัยความดี ความชั่ว ความถูก ความผิด ตาม หลักเกณฑ์ของศาสนาคริสต์มี 3 อย่างคือ (1) เจตนาที่ตรงกับความดีหรือพระเจ้ามองดูที่น้ำใจของ ผู้กระทำ (2) พระคัมภีร์เก่า สาระสำคัญเกี่ยวกับเกณฑ์ตัดสินจริยธรรมตามนัยแห่งคัมภีร์เก่า ได้แก่ บัญญัติ 10 ประการ ดังนั้น พฤติกรรมใดสอดคล้องหรือไม่ขัดกับบัญญัติ 10 ประการ พฤติกรรมนั้น จัดเป็นพฤติกรรมที่ถูกต้อง และ (3) พระคัมภีร์ใหม่ สาระสำคัญของพระคัมภีร์ใหม่คือ ความรัก อัน ได้แก่ความรักพระเจ้า ดังพระวจนะของพระเยซูว่า “จงรักพระเจ้าของท่านอย่างสุดจิตสุดใจ” และ

ความรักระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ดังพระวจนะของพระเยซูว่า “จงรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง” พฤติกรรมที่ขัดแย้งกับหลักเกณฑ์นี้ย่อมเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี

3.4.3 เกณฑ์ตัดสินความดีความชั่วตามแนวคิดทางศาสนาอิสลาม

คำว่า อิสลาม คือ ะหฺยฺ (การคล้อย) ที่อัลลอฮ์ประทานแก่รศูล (ศาสนทูต) ของพระองค์ เพื่อแจ้งแก่นุชชชาติ หลักความเชื่อและระบบความเชื่อที่ครอบคลุมชีวิตและอาชีพของมนุษย์ให้มีความสัมพันธ์กับพระเป็นเจ้า ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ หรือมนุษย์กับสรรพสิ่งทั้งหลาย มีเป้าหมายเพื่อความพอพระทัยของอัลลอฮ์ ความโปรดปรานแก่ทุกชีวิตและทุกสรรพสิ่ง เพื่อความสันติสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า (กรมวิชาการ, 2546, หน้า 324) ดังนั้น ศาสนาอิสลามถือว่า คุณธรรมอันสูงสุดคือ การที่มนุษย์สำนึกในความเป็นทาสต่อพระเป็นเจ้าด้วยใจอันบริสุทธิ์ ซึ่งจะต้องมีจิตผูกพันอยู่กับพระเจ้าตลอดเวลาซึ่งเป็นสายสัมพันธ์อันเหนียวแน่นที่ก่อให้เกิดความประพฤติที่ดีงามที่กระทำต่อพระเป็นเจ้าและต่อมวลมนุษย์ด้วยกัน

3.4.3.1 ความหมายของคำว่าดีชั่ว คำว่าคุณธรรมของอิสลามหมายถึง การที่มนุษย์เคารพภักดีต่ออัลลอฮ์เสมือนหนึ่งว่าท่านมองเห็นพระองค์ การมีคุณธรรมจึงหมายถึง การที่มุสลิมทุกคนจะต้องตระหนักว่าการดำเนินชีวิตของตนทุกอิริยาบถและทุกการกระทำของเราพึงอยู่ระหว่างการภักดีต่ออัลลอฮ์ (สิวลี ศิริไล, 2551, หน้า 139)

หลักคุณธรรมหรือหลักความดี คือ การกำหนดสิ่งใดที่ควรปฏิบัติ และสิ่งใดที่ต้องละเว้น ข้อกำหนดเหล่านี้ปรากฏอยู่แล้วในคัมภีร์อัลกุรอาน ซึ่งแยกออกเป็นคือ การกระทำที่อนุญาต เรียกว่า ฮะลาล (Halal) และการกระทำที่ต้องห้ามเรียกว่าฮะรอม (Haram)

ความดี คือ สิ่งใดก็ตามที่ได้ระบุไว้ในคัมภีร์อัลกุรอาน ว่าดี สิ่งนั้นต้องดี ไม่ว่าจะคนทั้งหลายจะเห็นชอบด้วยหรือไม่ก็ตาม

การกระทำที่อนุญาต หมายถึง การอนุญาตให้กระทำความดี ตัวอย่างของการกระทำที่จัดเป็นการกระทำที่ดีในศาสนาอิสลามเช่น บอกทางให้แก่ผู้หลงทาง หยิบสิ่งอันตรายออกจากทางเดิน ไม่เข้าใกล้และดื่มของมีนเมา ไม่เข้าใกล้สิ่งลามกอนาจาร ต่อสู้อั้มีการกดขี่ พุศความจริงต่อหน้าผู้ปกครอง จ่ายค่าแรงก่อนหนือแห่ง ไม่เป็นคนหลงชาติหลงตระกูล ไม่เป็นคนทำบุญเอาหน้า หวังชื่อเสียงหรือต้องการให้ชื่อเสียงของตนไปติดอยู่ที่อาคารใดอาคารหนึ่ง การไม่กินดอกเบี้ยไม่คิดสินบน การแต่งงานที่ใช้เงินน้อยและมีความวุ่นวายน้อยที่สุด การยกฐานะคนใช้ให้มีการกินอยู่เหมือนกับตน ฯลฯ

ความชั่ว หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่ระบุไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานว่าชั่ว สิ่งนั้นต้องชั่ว ไม่ว่าจะคนทั้งหลายจะเห็นด้วยหรือไม่ก็ตาม

การกระทำที่ต้องห้าม หมายถึง การห้ามทำความชั่ว ตัวอย่างของการกระทำที่จัดว่าเป็นการกระทำความชั่วในศาสนาอิสลาม เช่น การตั้งภาคี หรือยึดถือ นำสิ่งอื่นมาเทียบเคียง อัลลอฮ์

เช่น เงินตรา วงศ์ตระกูลเกียรติยศ ชื่อเสียง ประเพณี แม้แต่อารมณ์ ก็จะนำมาเป็นใหญ่ในตัวเองไม่ได้ การกราบไหว้บูชารูปปั้น วัตถุ ต้นไม้ ก้อนอิฐ ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาว แม่น้ำ ภูเขา ห้ามกราบไหว้ผีसांगเทวดา นางไม้ ห้ามเช่นไหว้สิ่งใด ๆ ทั้งสิ้น การเชื่อในเรื่องดวง ผูกดวง ดูหมอ ตรวจดูชะตา ราศี คูลายมือ ถือ โขลกวาง เล่นเครื่องรางของขลัง การเล่นเกมพนันทุกชนิด เสี่ยงทาย เสี่ยงโชค เล่นม้า ลีตเตอร์ หวยเบอร์ การกินสัตว์ที่ตายเอง สัตว์ที่มีโรค กินหมู กินสัตว์ที่นำไปเช่นไหว้ สัตว์ที่ถูกรัดคอให้ตายโดยที่มิได้เชื่อใดให้เลือดไหล สัตว์ที่เชือดโดยมิได้กล่าวนามของอัลลอฮ์ การกินดอกเบี๋ย การเสพสุราและสิ่งมีเมาทุกชนิด รวมทั้งยาเสพติด เช่น กัญชา ฝิ่น เฮโรอีน การผิดประเวณี แม้จะเป็นความสมัครใจด้วยกันทั้งสองฝ่ายก็ตาม การประกอบอาชีพที่ไม่ชอบด้วยศีลธรรมและอาชีพที่นำไปสู่ความหายนะ เช่น ตั้งช่อง โรงเหล้า บาร์ อาบอบนวด ปล่อยเงินกู้โดยวิธีเก็บดอกเบี๋ย รับซื้อของโจร และเปิดสถานเริงรมย์ทุกชนิด การบริโภคอาหารที่หามาได้โดยมิชอบ การกักตุนสินค้าเพื่อนำออกมาขายด้วยราคาสูงเมื่อเกิดภาวะขาดแคลนอดอยาก การกระทำใด ๆ ที่สร้างความเดือดร้อนแก่ตนเอง เพื่อนบ้าน สังคมและประเทศชาติ ฯลฯ

3.4.3.2 เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมในศาสนาอิสลาม

จากการสอบถามผู้รู้ซึ่งเป็นมุสลิมของทองพลุ บุญมาติก (2544, หน้า 220-223) เรื่องเกณฑ์ตัดสินวินิจฉัยว่าพฤติกรรมใด ดี ถูกต้อง หรือไม่ถูกต้องตามหลักการของศาสนาอิสลามสรุปได้ ดังนี้

1) พระคัมภีร์ เกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักศาสนา ศาสนาอิสลามไม่ยอมรับคำว่า “ลวร” หมายความว่า วงการศาสนาอิสลามถือว่า พระคัมภีร์อัลกุรอาน เป็นหลักวินิจฉัยที่ศักดิ์สิทธิ์เด็ดขาด ต้องปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด ผู้ใดปฏิบัติตามหลักการที่บัญญัติในพระคัมภีร์ เช่น หลักศรัทธาหลักปฏิบัติเป็นต้น ผู้นั้นถือว่าเป็นคนดี พฤติกรรมใดสอดคล้องกับหลักแห่งพระคัมภีร์ พฤติกรรมนั้นจัดเป็นพฤติกรรมนั้นจัดเป็นพฤติกรรมดี เป็นความดี ถ้าตรงกันข้ามก็จัดเป็นความชั่ว

2) จริยวัตรของพระศาสดา นอกจากต้องปฏิบัติตามพระคัมภีร์แล้ว มุสลิมทุกคนจะต้องน้อมเอาพระจริยวัตรของพระศาสดามาเป็นแนวทางแห่งการดำเนินชีวิต คัมภีร์ที่รวบรวมพระจริยวัตรแห่งพระศาสดาเข้าไว้ เรียกว่า “หะดีษ” พฤติกรรมที่ขัดต่อพระจริยวัตรแห่งพระศาสดาย่อมเป็นพฤติกรรมไม่ถูกต้องแน่นอน

3) วิธีการทางศาสนา เมื่อถึงคราวประสบปัญหาเกี่ยวกับความรู้จำเป็นต้องพึ่งพานักปราชญ์ ดังนั้น ในกรณีที่เกิดความสงสัยเกี่ยวกับความถูกต้องความผิดเกี่ยวกับศาสนาอิสลามอาจต้องพึ่งคำวินิจฉัยชี้แนะ จากปราชญ์หรือผู้รู้ของศาสนาอิสลามโดยตรง เช่น วงการศาสนาอิสลามวินิจฉัยว่า การพานักเรียนมุสลิมไปถวายบังคมพระบรมรูปทรงม้า เป็นสิ่งไม่ถูกต้องตามหลักการของศาสนาอิสลาม เพราะพระบรมรูปทรงม้าเป็นวัตถุเคารพ เป็นต้น

3.5 บทสรุป

เกณฑ์ตัดสินคุณค่าทางจริยธรรมเป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้ตัดสินการกระทำว่าอย่างไรถูกต้องอย่างไรผิดอย่างไรดีอย่างไรชั่ว การที่จะเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับเกณฑ์ตัดสินคุณค่าทางจริยธรรมได้คตินั้นจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของคำว่า ดีชั่ว ซึ่งเป็นคุณค่าชนิดหนึ่ง คำว่าดีชั่วในภาษาไทยใช้ได้หลายนัยแต่ในที่นี้ดีชั่วใช้ในความหมายของค่าทางจริยธรรมซึ่งหมายถึงลักษณะที่ควรจะเป็น ตามแนวคิดทางปรัชญาคุณค่าทางจริยธรรมแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆคือ 1) ดีชั่วไม่มีอยู่จริงและเป็นสิ่งไม่แน่นอนตายตัวเปลี่ยนแปลงไปตามบุคคล สังคมและผลของการกระทำ กลุ่มนี้เรียกว่า สัมพัทธ์ 2) ดีชั่วเป็นสิ่งมีอยู่จริงและเป็นสิ่งแน่นอนตายตัวไม่เปลี่ยนแปลง กลุ่มนี้เรียกว่าสัมบูรณ์นิยม เกณฑ์ตัดสินคุณค่าทางจริยธรรมแบ่งออกเป็น 4 แนวคิดคือ 1) สัมพัทธ์นิยม ดีชั่วเปลี่ยนไปตามเงื่อนไขของการกระทำ 2) ประโยชน์นิยม ดีชั่วเปลี่ยนแปลงไปตามผลของการกระทำ 3) มโนธรรมสัมบูรณ์ ดีชั่วเป็นสิ่งตายตัวใช้มโนธรรมหรือความรู้สึกผิดชอบชั่วดีเป็นมาตรฐานตัดสิน 4) ลัทธิของค่าน้ำหรือเจตจำนงนิยม ดีชั่วเป็นสิ่งตายตัวโดยใช้เจตนาดีคือสำนึกในหน้าที่เป็นมาตรฐานตัดสิน

ส่วนแนวคิดในทางศาสนานั้นพุทธศาสนาถือว่าดีชั่วเป็นสิ่งตายตัว เกณฑ์ตัดสินความดีความชั่วใช้กฎแห่งกรรมและหลักจริยธรรมพื้นฐานแห่งความเป็นมนุษย์คือศีลห้าเป็นมาตรฐานในการตัดสิน โดยมีความเชื่อพื้นฐานว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลามเชื่อว่าพระเป็นเจ้าเป็นต้นกำเนิดและเป็นแม่แบบทางจริยธรรมของมนุษย์ เกณฑ์ตัดสินความดีความชั่วใช้มาตรฐานที่พระเป็นเจ้าได้กำหนดเป็นแนวทางหรือทางแห่งการดำเนินชีวิต พระเป็นเจ้าเป็นผู้ตัดสินการกระทำของมนุษย์โดยมีหลักสำคัญว่า พระเป็นเจ้ามองดูที่น้ำใจมากกว่าผลของการกระทำ

3.6 คำถามทบทวน

คำสั่ง : ให้นักศึกษาตอบคำถามและอธิบายให้ชัดเจนครบทุกประเด็น

1. คำว่าเกณฑ์ตัดสินคุณค่าทางจริยธรรมหมายความว่าอย่างไร
2. สัมพัทธ์นิยมกับสัมบูรณ์นิยมมีแนวคิดเรื่องค่าทางจริยธรรมแตกต่างกันอย่างไร
3. สัมพัทธ์นิยมใช้อะไรเป็นเกณฑ์ในการตัดสินความดีความชั่วและมีเหตุผลอย่างไรนักศึกษาเห็นด้วยหรือไม่เพราะเหตุใด
4. ประโยชน์นิยมใช้อะไรเป็นเกณฑ์ในการตัดสินความดีความชั่วและมีเหตุผลอย่างไรนักศึกษาเห็นด้วยหรือไม่เพราะเหตุใด
5. มโนธรรมสัมบูรณ์ใช้อะไรเป็นเกณฑ์ในการตัดสินความดีความชั่วและมีเหตุผลอย่างไรนักศึกษาเห็นด้วยหรือไม่เพราะเหตุใด

6. ลัทธิของค่าน้ำใช้อะไรเป็นเกณฑ์ในการตัดสินความดีความชั่วและมีเหตุผลอย่างไรนักศึกษาเห็นด้วยหรือไม่เพราะเหตุใด
7. กฎแห่งกรรมกับศีล 5 มีความสัมพันธ์กันอย่างไรในการตัดสินความดีความชั่วในพุทธศาสนา
8. ศาสนาคริสต์ใช้อะไรเป็นเกณฑ์ในการตัดสินความดีความชั่วและเกณฑ์เหล่านี้มีที่มาอย่างไร
9. ศาสนาอิสลามใช้อะไรเป็นเกณฑ์ในการตัดสินความดีความชั่วและเกณฑ์เหล่านี้มีที่มาอย่างไร
10. เกณฑ์ตัดสินความดีความชั่วในพุทธศาสนา ศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลามมีความเหมือนและความแตกต่างกันอย่างไร

ใบงานที่ 1

ความดีความชั่วคืออะไร

คำชี้แจง : ให้นักศึกษาใช้เวลากลุ่มละไม่เกิน 15 นาที อภิปรายประเด็นต่อไปนี้

1. ความดี ความชั่ว ความถูก ความผิด คืออะไรในทัศนะของนักศึกษา
2. นักศึกษาใช้เกณฑ์อะไรบ้างในการตัดสินว่าอะไรดี อะไรชั่ว อะไรถูก อะไรผิด
3. อ่านกรณีศึกษาเรื่อง “ความถูกต้อง” และสรุปให้ได้ว่าพระและสามเณรทั้ง 4 รูป ในเรื่องนี้ใครถูก ใครผิดหรือไม่มีใครถูกใครผิดเลยเพราะอะไรให้เหตุผลประกอบ

กรณีศึกษา

เรื่อง “ความถูกต้อง”

จีนสมัยโบราณ ยังมีวัดพุทธศาสนาใหญ่อยู่วัดหนึ่ง มีระเบียบให้คนในวัดมาทำวัตรสวดมนต์กันทุกเช้า ตอนตีสี่ ครึ่งนั้น มีภิกษุรูปหนึ่ง ทุก ๆ วัน ท่านจะขมิ้มมันตั้งก่อนเวลา จุดไฟเดินส่องไปตามทางปูหินก่อนใครๆ เพื่อจับหอยทากที่กลานอยู่ตามทางเท้า ไปปล่อยไกล ๆ จะได้ไม่ถูกเหยียบตาย ท่านทำอย่างนี้ทุกวันจนภิกษุรูปอื่นสังเกตเห็น ก็เลยเกิดการสอบถามขึ้น ภิกษุรูปนั้นก็ตอบว่า “ผมมีชีวิตอยู่ทุกวันนี้ ก็เพื่อประกอบความดี สร้างบารมีเรื่อยไป” ภิกษุอีกรูปหนึ่งก็ค้านขึ้นมาว่า “ท่านทราบไหม ที่ทำอย่างนี้เหมือนกับก่อกรรมทำเข็ญ ทำให้ชาวสวนต้องเดือดร้อนจากหอยทาก ข้างนอกเขากำจัดสัตว์ชนิดนี้กันหมดแล้ว เหลือแต่ในวัดนี้แหละ ที่ยังแพร่พันธุ์อยู่” ภิกษุอีกรูปก็พูดว่า “ไม่ใช่อย่างนั้น ท่านมิได้มีเจตนาให้เป็นภัยแก่คนทั้งหลาย ตรงกันข้ามท่านกำลังบำเพ็ญหน้าที่ของโพธิสัตว์ ทำการปลดปล่อยสัตว์แปดหมื่นสี่พันจากภัยพิบัติ และยังช่วยปลดปล่อยทำความปลอดภัยให้พวกเราในวัดนี้ ได้บำเพ็ญความบริสุทธิ์ ไม่ต้องทำชีวิตให้ตกลงไปอีกด้วย”

เมื่อไม่สามารถตกลงกันได้ ทั้งหมดก็พากันไปหาหลวงพ่อดอกขันธ์ เจ้าอาวาส ท่านอาจารย์ผู้เมตตาฟังการชี้แจงของแต่ละราย ด้วยความกรุณาและเห็นใจเป็นที่สุด ท่านได้แต่จ้องหน้าตั้งใจฟังคนนั้นที คนนี้ที ภิกษุรูปแรกชี้แจงว่า “ผมก็มีอายุมากแล้ว มาบวชเรียนในพุทธศาสนานี้ก็เพื่อทำความดี แม้แต่ความดีน้อยหนึ่งก็หมั่นประกอบกระทำทั้งกลางวันกลางคืน ย่อมจะเต็มได้เหมือนหยาดน้ำที่ละหยด ก็อาจเต็มตุ่มได้ อย่างนี้จะว่าเป็นโทษบาปไปได้อย่างไรครับ หลวงพ่อ” ท่านอาจารย์พอฟังจบแล้วก็ตอบแสดงความชอบใจว่า “ถูก ถูก ถูกแล้ว” ภิกษุรูปที่สองชี้แจงว่า “ถ้าว่าโดยเจตนากันแล้ว หากมีคนใดไปเหยียบหอยทาก เวลาเดินไปสวดมนต์ตอนมืด ๆ นั่นก็มีโทษเจตนาฆ่า เมื่อไม่มีเจตนา ก็มีโทษเป็นกรรมอันใด ผลยังทำให้ชาวบ้านไม่ต้องเดือดร้อนกับหอยทากอันเป็นสัตว์ทำลายพืชผล ทั้งคนในวัดยัง

ปลอดภัยจากโรคที่มันเป็นพาหะอีกด้วย เป็นผลดีทั้งตัวเองและผู้อื่น มิใช่หรือครับหลวงพ่อบ้านอาจารย์พอฟังจบแล้วก็ตอบแสดงความพอใจว่า “ถูก ถูก ถูกแล้ว” ภิกษุรูปที่สาม ชี้แจงว่า “การบำเพ็ญธรรมให้ความปลอดภัยแก่คนส่วนใหญ่ โดยมีใครคนใดคนหนึ่งเสียสละ รับเป็นภาระไปเสีย เป็นการเปิดโอกาสให้ทุก ๆ คนเขาได้ประกอบกระทำความหลุดรอดไปตามทางของเขา ตลอดถึงสัตว์ใด ๆ แม้จะอยู่ในร่างที่ต่ำต้อย ธรรมชาติแห่งความตรัสรู้ก็มีได้น้อยไปหรือมากขึ้น เพียงปัญญาญาณ โพลงวาบเดียว ผลกรรมใด ๆ แม้มากน้อยเท่าใด ย่อมถูกกลเกล็ดเสียดหมดสิ้น ดูแต่มหาโจรใจร้าย บาบกรรมกระอะกรังก็ยังมีกรรมอันนั้นคั้นได้เพียงชั่วอึดใจเดียว อย่างนี้จะมิเป็นการถูกต้องหรือครับหลวงพ่อบ้านอาจารย์พอฟังจบแล้วก็ตอบแสดงความพอใจว่า “ถูก ถูก ถูกแล้ว”

ขณะนั้น สามเณรอุปัฏฐาก กำลังนั่งพักอยู่ข้างหลังอาจารย์ผู้เฒ่า ได้ฟังเขาชี้แจงทีละคน ๆ และหลวงพ่อก็ยอมรับว่าแต่ละรายล้วนถูก ถูก ถูก เณรอดทนฟังต่อไปไม่ได้ ก็เอ่ยจัดขึ้น เพื่อขอโอกาสแสดงความคิดเห็น หลวงพ่อบุญชั้น ทราบดังนั้นก็เหลียวหมุนตัวมาฟังอย่างตั้งใจสามเณรอีกรายหนึ่ง....สามเณรน้อยคิดว่า “หลวงพ่อบุญชั้นได้แต่ร้องว่า ถูก ถูก ถูก มันจะมีถูกกันไปหมดทุกฝ่ายได้อย่างไร ถ้ามีอันใดถูก อันอื่นก็ต้องผิดซิหลวงพ่อบ้านอาจารย์พอฟังจบแล้วก็ตอบแสดงความพอใจอีกว่า “อืม.. ที่เจ้าว่ามาก็ถูก ถูก ถูกแล้ว”

ใบงานที่ 3

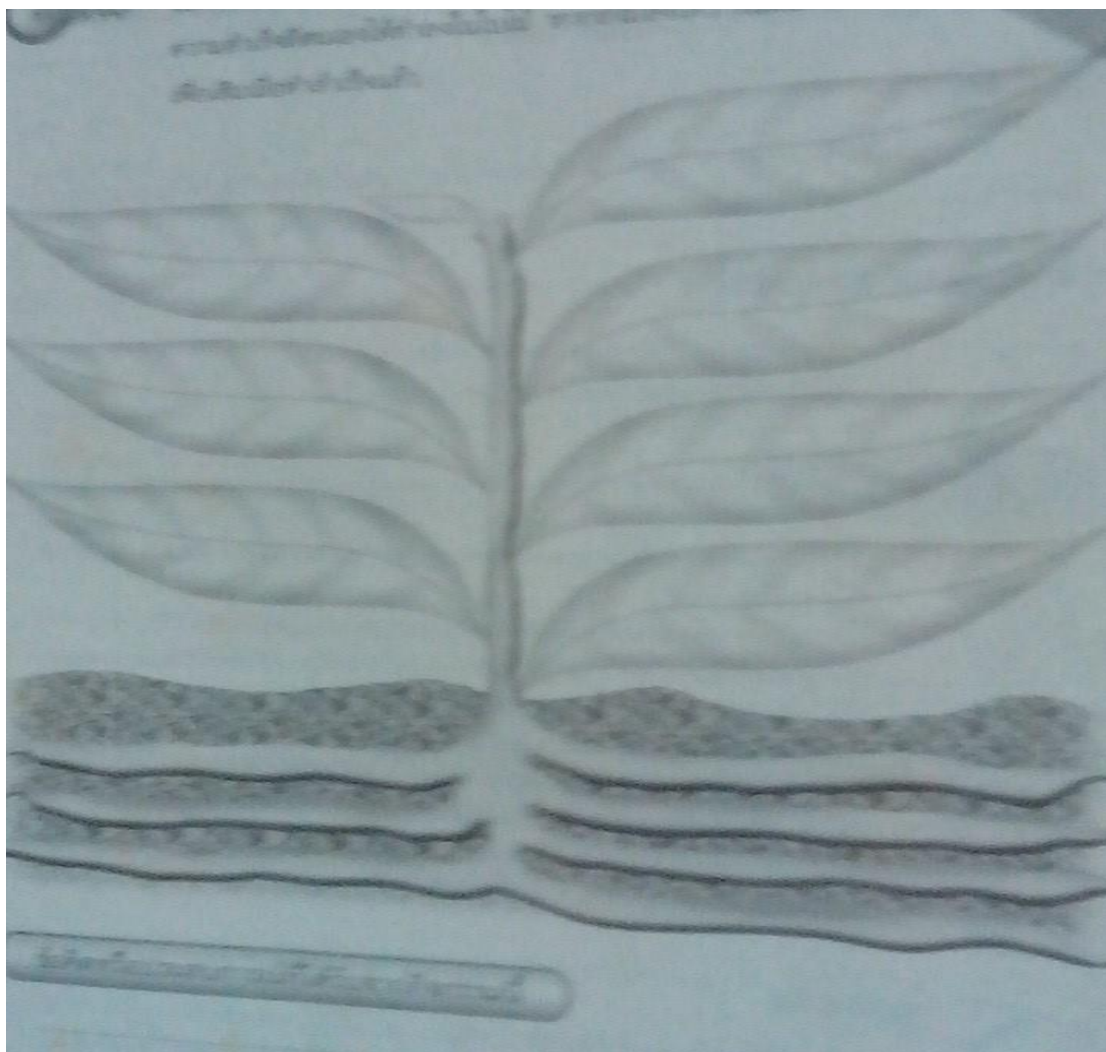
วิเคราะห์กรณีศึกษา

คำชี้แจง : ให้นักศึกษาใช้เวลากลุ่มละไม่เกิน 20 นาที วิเคราะห์กรณีศึกษาต่อไปนี้ โดยนำเกณฑ์ตัดสินจรรยาบรรณตามแนวปรัชญาและศาสนามาวิเคราะห์

- ชาวกรีกเชื่อว่าการกินเนื้อของผู้ตายเป็นสิ่งผิด
ชาวกาลาเทียเชื่อว่า การกินเนื้อของผู้ตายเป็นสิ่งถูก
ดังนั้นทัศนคติของสัมพัทธนิยม.....
- สมมติว่า เด็กชายแดงตกน้ำและว่ายน้ำไม่เป็น นายเขียวผ่านมาเห็นเข้าและจำได้ว่าเด็กชายแดงเป็นลูกของนายขาวซึ่งเป็นมหาเศรษฐีใหญ่คนหนึ่ง นายเขียวช่วยเด็กชายแดงเพราะเขาอยากได้รางวัลจากนายขาว ในกรณีนี้เราสามารถวิเคราะห์การกระทำของนายเขียวตามลัทธิประโยชน์นิยมและลัทธิของค่าน้ำใจได้อย่างไร
- มีแม่อยากจนคนหนึ่งมีลูกเล็ก ๆ 5 คน ไม่มีนมเลี้ยงลูกจึงตัดสินใจเข้าไปขโมยนมในห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่ง แล้วถูกจับได้ส่งตำรวจ นักศึกษาจะนำเกณฑ์ตัดสินทางจรรยาบรรณมาวิเคราะห์การกระทำของแม่คนนี้ได้อย่างไร
- การเป็นโสเภณีผิดหรือไม่ผิดศีลธรรม เพราะอะไร ในสังคมไทยควรอนุญาตให้มีโสเภณีได้หรือไม่ เพราะเหตุใด
- นายดำปัจจุบันแต่งงานแล้ว มีลูกสามคน นายดำทำงานอยู่ที่เดียวกับนางเขียว ทั้งสองแอบรักใคร่ชอบพอกันที่สุดก็ได้เสียกัน โดยความสมัครใจของทั้งสองฝ่าย ทั้งสองแอบลักลอบได้เสียกันนานหลายเดือนโดยไม่มีใครทราบ ทั้งสองทำผิดศีลธรรมหรือไม่เพราะเหตุใด
- การทำแท้งผิดศีลธรรมหรือไม่เพราะเหตุใด นำเกณฑ์ตัดสินจรรยาบรรณตามแนวศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม มาวิเคราะห์ตัดสิน

ใบงานการฝึกทักษะชีวิตที่ 1 ต้นไม้แห่งความเชื่อมั่นและนับถือตนเอง

คำชี้แจง : ให้นักศึกษาเขียนความสามารถและความปรารถนาทางปัญญาในรากต้นไม้ แล้วเขียนความสำเร็จที่ตนเองได้ทำลงไป ใบไม้ หากยังมีสิ่งใดวางแผนไว้แล้วยังไม่ได้ทำให้เว้นไว้เพื่อเติมเมื่อทำสำเร็จแล้ว

ข้อคิดหรือประสบการณ์ที่ได้รับจากกิจกรรมนี้

.....

.....

.....

ใบงานแบบฝึกทักษะชีวิตที่ 2

“เสริมสร้างคนดี”

คำชี้แจง : ให้นักศึกษาอ่านข้อความแล้วตอบคำถามต่อไปนี้

1. “ในบ้านเมืองนั้น มีทั้งคนดี และคนไม่ดี ไม่มีใครทำให้ทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด การทำให้บ้านเมืองมีความปกติสุขเรียบร้อย จึงไม่ใช่การทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดี ให้คนดีได้ปกครองบ้านเมืองและควบคุมคนไม่ดี ไม่ให้มีอำนาจ ไม่ให้ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายได้”

(พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 11 ธ.ค. 2512)

นักศึกษาได้ข้อคิดอะไร จากพระราชดำรัสข้างต้น

.....

.....

2. บอกความหมายของการเป็นคนดี

คนดี คือ

.....

.....

3. เขียนชื่อ “คนดีในดวงใจ” ของนักศึกษา จำนวน 1 คน บรรยายว่า เขาได้ทำความดีอะไรให้แก่ นักศึกษาบ้างและความดีของบุคคลนั้นมีผลอย่างไรต่อชีวิตของนักศึกษา

.....

.....

4. รำลึกถึงความดี ที่นักศึกษาเคยทำในอดีต แล้วบันทึกลงในธนาคารความดีข้างล่างนี้

	ธนาคารความดี	
ปีพุทธศักราช	เหตุการณ์ที่ทำความดี	ผลที่เกิดขึ้น